

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14— "
Pe 3 luni . . . 7— "
Pe o lună . . . 2-40 "
Numărul poporal:
Pe un an . . . 4— Cor.
Pe jumătate an 2— "
Pentru România și
America . . . 10— franci.
Numărul de zi pentru Ro-
mânia și străinătate pe an
40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Batthyányi Nrul 2.
INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.
Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 filerl.
Manuscrisurile nu se in-
napoiază.
Telefon pentru oraș, co-
mitat și interurban Nr. 730.

Anul I.

NUMĂR POPORAL

Nr. 8.

Popor de agitatori

Am ajuns să fim un popor de agitatori.

Agitația e crimă, e faptă rea, pentru care te osândește la tribunal, te aruncă în temniță. E rău de tot. Și lucru curios. Frații noștri unguri nu agită. Ei sunt oameni buni, pacinici, iubitori de ordine, ca oaia. Numai noi Români agităm mereu, că suntem răi și răzvrățitori și tulburători de pace.

Înainte de asta cu 10—20 de ani eram agitatori numai noi fruntașii, cărturarii. Cari învățam poporul românesc, să țină la neamul său, să-și iubească limba și să pretindă cu toată tăria drepturile, cari i-se cuvin.

Să nu se lase batjocorit de slujbașii satelor, de toate stăpîniturile, cari trăiesc din sudoarea lui.

Eram atunci agitatori și ne târau înaintea judecătorilor și ne croiau pedepse grele și amende în bani și temniță. De țineam vre-o adunare, în care să ne plângem pentru nedreptățile, ce le sufer Români: eram agitatori. De spuneam, că Românul trebuie să învețe carte în limba românească: eram agitatori. De ziceam, că slujbașii Statului și ai Comitatelor au să vorbească cu Români în limba lor: eram agitatori.

Agitatori eram și temnițele se deschideau să ne fie sălaș.

Când sufletele noastre se umpleau de

durere pentru fărădelege: eram agitatori. Când scrisese noastre oglindiau veninul, ce ne cuprinde în fața nedreptății: eram agitatori.

O, câți au suferit pentru cuvântul bărbătesc, ce-l spuneau fraților români, zicându-le: deșteptați-vă la nouă viață și opuneți piepturile voastre oțelite de vijeliile amarului traiu, la care vă osândiră vrășmașii de veacuri!

Țărani români, suferințele pentru voi au fost! Durerile voastre ne amărau sufletele și din ochii voștri îndurerăți, se aprindea în sufletele noastre îndârjirea și focul urei împotriva acelor, cari vă nedreptățesc. Amarul vostru îl glăsuiam prin adunări, durerile voastre le strigăm în lume și pentru voi: suntem agitatori.

Nu înzădar însă am luptat. Schinteia s'a aprins. Jarul durerilor voastre a luat flacări și iată că voi v'ați deșteptat din somnul cel de moarte. Văd sufletele voastre aprinse și din ochii voștri străluce hotărîrea bărbătească de a sări cu toții la luptă pentru sfintele voastre drepturi.

Nu mai suntem singuri, noi cărturarii. Voi sunteți acum cu noi. Ne înțelegeți. Vedeți, că voim binele vostru, al neamului nostru. Și din șirele voastre răsar *agitatorii*. Prin sate jandarmii pun mâna pe feciorii, cari poartă la brâu tricolorul nostru atât de scump și atât de iubit. Că feciorii ăștia: *sunt agitatori*. A ajuns rândul fetelor, cari au cusut în iiele lor flori cu roșu, galben și albastru: *sunt agitătoare*.

Nu cântați doina românească, cea atât de dulce, cea atât de jălitoare! Că sunteți agitatori.

Dar voi o cântați și mie-mi saltă inima de sfântă bucurie, când vă aud cântându-o. Și nu vă mai pasă de strălucirea sulitelor jandarmărești, ci voi cântați cântarea voastră cea vitejească.

Nu mai suntem singuri, noi — agitatorii. Voi sunteți acum cu noi. Ne înțelegeți. Și colo în casa lui Ilie Ivan din Sâncel se adună plugarii și cântă: „*Deșteaptă-te Române din somnul cel de moarte*“! Erau alegătorii români, cari se pregăteau să ducă la izbândă steagul lor național în lupta electorală. Dar' dacă s'au adunat și au cântat și au jurat să rămână Români de omenie: *ei sunt agitatori*! Și i-au târît pe cântători la tribunal, să-i osândească. Nu au putut, că numai o uscătură de Român s'a aflat nemernicul, care să mărturisească împotriva sângelui său, Iuda ticălosul. Dar n'au venit înaintea judecătorilor numai cei ce cântaseră cântarea deșteptării, ci au venit cu ei frații lor din toate satele de prin prejur cu șubele lor albe, cu pletele lungi și ochii scânteietori de hotărîrea bărbătească, să se arate judecătorilor: *noi suntem agitatorii*.

Prin satele românești răsar agitatorii. La Zarand și la Șiria și la Mărgineni și la Sâncel. Răsar agitatorii. Și nu sunt jandarmi destui, ca să oprească cântarea. Că ea se cântă în toate satele și în toate casele și la câmp și la pădure și pe vale și în cărare.

In sat la Tânguești

— Scene pentru teatrul dela țară —

Intocmite într'un act de V. Gîtu
— Urmare —

Guțan (necăjit): Cară-te după el și-ți sloboade lacrimile în balta aia lată, ca să nu-i sece zpele! (o împinge spre culise, ea se opune)... Fuga, fuga!... Bag'samă, bărbatu-to a plecat la America de îmbuibat ce e... Il supără pe semne banii în pungă și n'are cum să-i toace pe-aci... Ori o fi având vr'o ibovnică pe-acolo... Să ții minte vorba mea... Zice că-s faine angliușele ale pe-acolo... durdulii și grăsuțe, ca niște găscușite ndopate... (gesturi) apucă-mi-l de chică și nu-l lăsa!... Fuga, fuga! (o îmbrânțește până o scoate de pe scenă).

Lelea Marie: Du-te 'ncolo... lasă-mă... (iese împinsă de Guțan).

Guțan (cătră public): Ați văzut și pe năroada asta, cum se chilălăește, că i-s'a dus bărbatul, vezi Doamne, să-i mai aducă ceva să-mănță de bănișori în casă... Și de-i rămânea aci, atunci se chilălăia și mai rău, și-l lasă copiii să moară de foame!.

SCENA V.

Acelaș și Florea.

Florea (vine din partea cealaltă; are chipiu ostășesc pe cap, împodobit cu flori; cântă a jale):

De unde cătana pleacă,
Rămâne casa săracă.

Nici copiii de lângă vatră
Nu știu, cine le-a fost tată!

Guțan (a parte): Pe ăsta l-au luat la cătane, de-aia se tânguește așa de mândru în versuri... (tare) Vai de sufletul tău, măi Floreo... Doar nu te-o fi luat la cătane?...
Florea (necăjit): Ba zo luat.

Guțan: Of, of, of! Ce păcat de voinic!... Văz-t-ai tu vr'un ficior întorcându-se cu zile dela cătane?... Nu-i unu' măi, în tot satu!... Las', că știu eu ce-i cătania!... La fiecare companie e câte o frigare, uite, cât turnul bisericei... o fi și mai lungă poate... și strajameșterii trag în frigarea aia tot câte 10 răgute pe zi... zece pe zi, mă!... Cum dracu' să mai ajungă vr'un ficior înapoi în sat?... Apoi vine căpitanul, măi, și-i mai trage odată pe o altă frigare și mai pogană... Pe urmă iacă și obășterul și-i prăjește de vii... și din său' ce picură de pe frigare, face vax pentru cizme... De-aia sclipesc așa cizmele cătanești, măi... Aolică, aolică, hai să te sărut Floreo, că de-acum poate cizmele mele să aibă norocul să-ți mai vază său'... eu știu, că nu te mai văd... (il cuprinde în brațe și se prefăce, că plânge).

Florea: (se desface necăjit din brațele lui): Te-ași vedea eu pe dta în pielea mea!... Iți bați joc de necazul altuia... D-tale ce-ți pasă?... că ești schiop, da' io...

Guțan: Ba zău, bine zici... Tu iești întreg... De ce nu s'or fi născut toți ficiorii schiopi ca mine?... N'ar mai fi cătanie, măi Floreo... (încet) Măi, Floreo... psst... să n'auză nime... eu te scap de că-tă-ni-e!...

Florea: Maistore, maistore, scapă-mă!

Guțan: Te scap, cât ai bate 'n pâlmi...

Florea: Nu mă lua în răs, maistore!

Guțan: Să fiu eu de răs, de nu te-oi scăpa...

Vino ici pân' la mine 'n șură... Iți trag numa una cu toporu' uite aci la fluierul piciorului stâng... Apoi te poți lua de mână cu mine și să sai într'un picior de bucurie, că ai scăpat de cătanie... Hai zău... Pe schiopi nu-i trage nici dracu'n frigare... Săul de schiop au-i bun de vacs pentru cizme...

Florea (necăjit): M'am temut c'o să iasă vr'o tărăboacă din toată treaba... N'am io poftă de comedii, maistore... (pleacă încet și iese de pe scenă cântând):

Hai Florică 'n deal la cruce,
Să vezi Neamțul, cum mă duce,
Cu cămașa nespălată,
Cu gura nesărutată... (cântecul se pierde 'n depărtare).

SCENA VI.

Guțan, singur.

Guțan: Apoi să nu te mănecă necazul?... Văzutu-l-ați?... Ca un brad!... Voinic și întreg; și în loc să-i pară bine că-l duce să facă om din el, se bocește ca o vadană... Și să-l vedeți la anu, că-i ca un păunaș, țanțoș și cu stele la guler... nu se dă pe zece... Dar năravu' din fire!... Românul cade la pat, de nu s'a boci o leacă... Nu mi-i de alta, dar să-l auză acum un străin, care nu cunoaște pe Români, ar zice că Românul-i născut să clocească la vatră ca babele și

Se mișcă pădurea de freamătul vântului răcoritor. Se trezește poporul românesc din somnul cel de moarte și dușmanii privesc îngroziți la șuba românească, sub care se zbate sufletul încărcat de durerile veacurilor sclăviei. Răsar agitatorii și tot mai mulți răsar. Se întăresc nădejdiile noastre de bine și veseli pornim la lupta cea nouă pentru drepturile noastre răpite.

Șoptește vântul de primăvară învierea. Pământul se desghiață și acuși mugurii se ivesc mici, sfioși pe crenguțele pomilor, cari au să ne dea dulceața lor în toamna rodirei. Șoptește vântul de primăvară învierea.

Iar ție, Ilie Ivan din Sâncel, îți trimitem închinare, voie bună și sănătate!

Procesul Sâncelenilor

— Corespondență specială —

Ibașfalău, 3 Martie 1911.

Acuza.

Procurorul de aici a ridicat acuza contra 32 de locuitori din comuna Sâncel, cottul Târnavă-mică, pentru că au comis „crima“, că au cântat în presara de alegere de deputat în cercul Diciosânmartin „Deșteaptă-te Române“. Crima lor adecă, e agitație contra națiunii maghiare, conform primului alineat din paragraful 172 al legii penale. Senatul de acuza a menținut acuza, iar Joi, 2 Martie, s'a ținut și pertractarea procesului criminal.

Pertractarea.

La pertractare a venit foarte mult popor din jur, care a umplut sala de pertractare.

Juriul e cel obișnuit al senatelor dela Tribunal, un prezident, doi juzi votanți, un procuror. Pentru apărarea cauzei naționale s'au prezentat următorii domni advocați: dr. R. Boila, fost candidat național al cercului, dr. S. Căluțiu, prezidentul partidului național din comitat (Diciosânmartin), dr. I. Bian (Hossusău), dr. I. Holom și dr. A. Morariu (Ibașfalău).

nu să 'nfrunte dușmanii țării!... He-hei!... Da la Cănecreș și la Custozza și la Mantova, cine a scăpat cinstea Steagului împărătesc?... Cine?... Tot ficiorii noștri săracii... Da' frații noștri de dincolo? Cine l'a 'nfundat pe Osman la Plevna?... Muscalii că-s Muscali și n'au putut răzbi cu el... Flăcăii români l-au pus cu botu' pe labe... (se uită de-a-lungul ulișii)... Iacă încă unu'!... Așta-i bogătoiu' satului, mare cămătar... Jupuitoriu' săracilor!... Ține galbinii în oală de tuciu și nu știe nime, dela cine i-a moștenit... (tainic). Am auzit io ceva... o să-l prind o țără 'n clește și-l zgâțâiu (gest), ca să-mi mai sărez inima!...

SCENA VII.

Acelaș și Toader Găburu.

Gușan: Bună vremea, moș Toadere!

Găburu: Să trăiești, maistore!

Gușan: De unde și până unde?

Găburu: Vai de capul meu... uite alerg, cât îi ziulica... Am avut și eu niște crițaruși adunați cu multă trudă și sudoare... și știi... cum sunt eu milos de fire...

Gușan (ironic): Ba bine că nu... Se poate cineva mai milos ca d-ta? (a parte: rîde).

Găburu (continuând)... i-am împărțit pe la săraci și acum mai scoate-i dela ei, dacă poți... fire-ar ai dracului de calici... Iacă tot așa alerg de colo-colo, de-mi amărăsc zilele bătrînețelor, da nici măcar camăta s'o poți scoate, necum bănișorii mei... Și-'s bătrîn, maistore, vezi, ce-o să mă fac eu acum?...
Gușan (ironic): Așa vine, vezi, dacă-i omu'

Ascultarea acuzațiilor.

La ascultarea acuzațiilor 12 acuzați declară, că n'au cântat „Deșteaptă-te Române“, ceilalți recunosc, dar neagă, că au agitat.

Se citește acuza. Crima acuzaților e, că tocmai în preajma alegerilor au cântat, apoi, că păr. Smigelschi a îmbărbătat mulțimea cu vorbele: „Suntem Români, și dacă n'am birui și dacă ne omoară, tot ca Români vom muri“. Iar din mulțime s'au auzit strigătele: — „Jos cu Ungurii, în Târnavă cu ei“. Toate astea s'au petrecut în casa fruntașului Ilie Ivan din Sâncel, sara pe la vr'o 9 oare, în odaie. Acolo erau adunați câțiva alegători naționaliști.

În motivarea acuzei, e vorba apoi de cântecul agitatorilor, de vorbele aruncate 'n aer în urma agitației, și apoi de martori. Martor e numai unul, primarul comunei Costea Marc.

Ascultat, dânsul fasioează, că a plecat seara însoțit de doi jandarmi și vechetori de noapte, să vadă dacă e ordine 'n comună. Ajungând la casa lui Ilie Ivan, acolo în lăuntru a auzit cântare. Jandarmii l-au făcut atent, că e oprit a cânta „Deșteaptă-te Române“, și acolo tocmai cântarea oprită s'a cântat. L-a chemat afară pe Ivan, i-au poruncit să trimită acasă oaspeții. A auzit apoi pe păr. Smigelschi, că a zis cuvintele citate mai înainte.

La întrebarea d-lui dr. Boilă, primariul recunoaște, că a fost de mai multe ori pedepsit, odată și pentru furt și a suferit temniță de 7 luni. Jandarmii au fasioanat, că nu știu ce cântare s'a cântat, nici cunoștință n'au avut că „Deșteaptă-te Române“ e oprit a se cânta, nici nu cunosc cântarea. Primariul le-a spus, că la Ivan se cântă cântarea oprită. Aceasta, ambii jandarmi la confruntare au spus-o în fața primariului, dânsul însă își susținea totuși fasiunea.

Tribunalul a decis, că primariul nu are voie să depue jurământ pe fasiunea sa.

prea milos... Dar uite, nici eu n'am inimă de piatră... eu, cum mă vezi, da și-ași putea ajuta la mare nevoie...

Găburu (mirat): Cum maistore, cum?

Gușan (în taină; — caută în toate părțile să vadă, dacă nu e cineva în apropiere; vorbește șoptind): Uite moșule, eu am adunat niște bani albi pentru zile negre... Nu-s mulți... O olcuță de tuciu cu gălbinași (Găburu: gest și mutră de surprindere, uimire și pizmă)... Dacă ai mare nevoie... cum sunt milos de fel... bucuros și-ași ajuta... Cât vrei?... 10—20 de galbini?... Cum sunt milos de fire, nu-ți iau dobândă mare... Iacă mâne e Ispasul... La Sân-Mihaiu să-mi dai banii înapoi... Câte 2 galbini de unu'... Îți dau 10, îmi dai 20, — îți dau 20, îmi dai 40... Facem învoiala?... adă mâna... că mă doare sufletu', când te văd așa necăjit... așa mi-s io, milos de fire...

Găburu (zăpăcit): Cum?

Gușan: Cum?... Așa, cum mi-ai dat și d-ta, când m'am așezat aci 'n sat... Of, că nu mai pot să uit bunătatea d-tale (îl ia la ochi cu asprime). Știi, că și-se făcuse milă de mine și mi-ai fost dat 5 galbini pe 3 luni de zile... Pân' la plată au puiat... Se făcuseră 10 în cap... Ți-ii-am plătit cinstit... Și d-ta cum ești milos, — i-ai luat, după ce și-am mai dat pe de-asupra încă un galbin, fiindcă întârziaseam cu o zi... (strânge pumnii pe ascuns)... așa fi un păgân să nu vreau să-ți ajut și eu la năcaz...

Găburu (tot mai zăpăcit): Bine maistore, de unde ai tu banii ăia?...

Recuizitorul.

După ascultarea martorilor procurorul și-a retras acuza contra celor 12 acuzați, cari au negat, că au cântat „Deșteaptă-te Române“.

În desfășurarea exposeului său procurorul ține o vorbire vehementă contra poeziei „Deșteaptă-te Române“, spunând că e revoluționară, agitatorică și vătămătoare pentru Unguri, cari sunt prezentați ca tirani și ca hoți, cari au furat Dunărea dela Români. Declară, că n'are cunoștință să se fi oprit oricând cântarea „Deșteaptă-te Române“, dar în anumite împrejurări, cum sunt și cele înșirate în acuza, trebuie, ca ea să se considere ca agitație contra Maghiarilor, și cere pedepsirea acuzaților.

Apărarea.

Apărătorii au împărțit apărarea așa, că d. Căluțiu a vorbit din punct de vedere politic general și special despre politica din comitat. Dr. Alexandru Morariu a vorbit din privința juridică-criminală împreună cu dr. Ioan Bianu, iar dr. Ilarie Holom din interes general. D. Boilă a desvelit persecuțiunile și vexațiunile fără bază ale administrației și îndeosebi a braivilor Sânceleni, pentru că sunt aderenți ai partidului național. Vorbirea d-sale, care desvăluie un colț de administrație asiatică, e de interes public, general, de aceea o redăm aci:

Pledoaria d-lui avocat dr. Boilă.

Onorat Tribunal Regesc!

DI. Prezident în repețite rânduri a declarat, că în discuțiunea procesului de față nu admite politică. Fără ca să detrag ceva din puterea discreționară a d-lui Prezident al senatului criminal, îmi jîn de datorință, ca înainte de toate să protestez în contra acestor declarațiuni, căci efeptuirea lor ar însemna restîngerea libertății de vorbire a apărării. Mă provoc Onorat Tribunal în aceasta privință la dispoz. §. 319 din Procedura penală, care nici decum nu admite punctul de vedere al d-lui Prezident. Onorat Tribunal Regesc! Când trebuie să văd cu ochii faptul împlinit, când a trebuit să ajung aceea, ce, după cum sunt informat, nu s'a mai întâmplat în vechiul castel al Apaffieștilor (unde a fost așezat până în Dec. 1910 tribunalul), dară precum dovedesc faptele a obvenit în acest palat nou și pompos

Gușan (îl trage la o parte șoptind): He, că de mult mă roade la suflet, dar d-tale, moșule, și-o spun... numai să mi-te juri, că... psst! (face semn cu degetul la gură, ca să tacă).

Găburu (cu ochii aprinși de curiositate): Mă știi, maistore... Tac ca pește... Vorba mea, cât și un jurământ!

Gușan: Ascultă!... (tainic) Auzit-ai d-ta de... (apăsă) Puiu-Băiat? (Găburu tresare)... hoțu ăla mare, de băgase groaza în toți bogătașii din țară?

Găburu (agitat, tușește și schimbă la fețe): De Puiu-Băiat?... Ei... ei... Și?...

Gușan (tainic, cu ochii fîntă la Găburu, care-l ascultă, ca trăznit): Eu am fost tovarăș cu el... (pauză; Găburu: acelaș joc)... și după ce călcasem pe grofu' din Șovar, mi-a dat mie în păstrare o oală de galbini...

Găburu (ca aiurit): Ție!?...

Gușan: Mie... Ținea la mine ca la un frate... și eu, știi d-ta ca omu'... comoara aia de bani... a doua zi am arătat jandarilor niște poteci ascunse prin pășire și... prins a fost Puiu-Băiat... A treia zi l-au și spânzurat... Sunt banii lui... D-zeu să-l ierte... Ce zici moșule, bine am făcut?...

Găburu (tremurând de iritație): Cum?... Banii lui Puiu-Băiat?... Tu?... Tu?...

Gușan: D'apoi cine?... Știi, că nu d-ta!... că d-ta și-ai adunat galbinii cu trudă și în sudori... Hm?

Găburu (își șterge sudorile cu măneca): Ei... ei... trudă și sudori... (Va urma)

al justiției, că adevărat, să fie în curgere procedură criminală pentru agitație în contra naționalității maghiare. Când văd, că 32 de cetățeni pacinici români sunt puși sub acuză și în contra lor să se țină pertractare finală, și când a trebuit să ajung și aceea, că reprezentantul prestatim al acuzei, d. procuror regesc susține acuza și cere pedepsirea unora dintre acuzați și după rezultatul procedurii ce dovedire astăzi, atuncia Onorat Tribunal, nu pot începe mai demn vorbirea mea de apărare, decât, că-mi exprim cea mai adânc simțită bucurie, pentru că ajungând acest caz înaintea forului judecătoresc, sunt convins, că numai prin proceduri criminale de acest soi se poate urgita și nu afirm un lucru imposibil, când zic a ajunge aceea, ce azi mâne tot are să se întâmple, căci dacă natura cunoaște viață și progres, trebuie să se întâmple perirea sistemului politic și de guvernare de astăzi. Pentru a dovedi aceste afirmațiuni ale mele cred, că nu-i necesar se mă provoc la altă piidă. Cuvintele mele se legitimează în deajuns prin cazul criminal de față.

Colegul meu antevorbitor d. dr. Alexandru Morariu a dovedit în deajuns, că faptul incriminat nu conține recerînța nici unui fapt criminal, nu conține deci nici agitație în contra naționalității maghiare, cu un cuvânt a dovedit, că din punct de vedere juridic acuza e total nebazată.

Nici nu am eu intențiunea, ca să mă ocup din acest punct de vedere cu faptul incriminat, ci în legătură cu acest caz vreau să atrag atențiunea Onoratului Tribunal asupra faptului, care nu se poate trage la îndoială, că, prestatimul domn procuror nu zic, că din inițiativă proprie, dară necontestat în numele sistemului reprezentat de dânsul, vede în faptul criminal cuprins în alin. 2 al Șu-lui 172, adevărat agitație în contra naționalității un fapt criminal deosebit de acela, pe care l'a contemplant legislatorul la vremea sa și cum îl vede orice minte iuridică nepreocupată. d-nul procuror vede în Ș-ul amintit un fapt criminal politic special, vede faptul criminal respective atentatul îndreptat în contra așa numitei idei de stat național maghiar unitar. De altă parte vreau să arăt onorat. Tribunal, că procesul de astăzi criminal este urmarea sistemului nefericit și imoral de persecutare, care de un timp încoace serbează orgii prin comitatul Târnavemici.

Spre a documenta, că prestatimul d. procuror nu pentru dreptate a ținut un pledoar lung, ci ca să facă politică, mă refer la declarațiile d-sale din vorbirea sa. A zis, că apărătorii au să se folosească de cuvinte bombastice spre a face caz politic național din cazul de față. A zis, că rassa maghiară susține acest Stat, ea este națiunea, celelalte popoare sunt numai niște naționalități, cari se bucură de cele mai largi drepturi cetățenești. A zis, că prin cântarea „Deșteaptă-te Române” se varsă veninul în mulțimea de Români, cari la auzul textului sunt cuprinși de cea mai sălbatică ură. Mă refer la împrejurarea, că de când e în vigoare codul penal nu s'a mai dat caz, când ar fi fost târit pe banca acuzaților vre-un cetățean de naționalitate maghiară, pentru că ar fi agitat contra naționalității românești. Și cu toate acestea nu trece o zi, ca unii din compatrioții noștri maghiari să nu dea dovadă de preocupățiunile și ura ce o au față de toți cetățenii nemaghiari, și față de instituțiunile nemaghiare. Oare este permis, oare este posibil, Onorat Tribunal, din punctul de vedere al intereselor generale ale acestui stat ca d-nul procuror, a cărui dorință ar fi, ca să aibă la inimă interesele și cauza tuturor naționalităților aflătoare în această țară, zic, este posibil, ca acest domn procuror atuncia când e vorba, ca să se facă dreptate, să vorbească în așa mod despre o naționalitate, despre dreptul de existență și idealurile lui, cum a făcut aceasta d-nul procuror cu noi Români!!

Iată Onorat Tribunal, din ce motiv zic eu și cu tot dreptul, că d-nul procuror în cazul de față n'a cercetat numai faptele, n'a cerut dela Onoratul Tribunal aplicarea simplită a literei severe a legii, ci a politizat, a atins partea sentimentală a cauzei, sperând astfel a ajunge mai ușor la rezultatul dorit de domniașă.

Celălalt motiv, Onorat Tribunal, pentru care a ajuns acest caz, în urma celor obvenite la pertractarea de astăzi nevinovat înaintea forului judecătoresc, este persecuțiunea destrăbălată politică și administrativă, care s'a sălășluit pe teri-

torul întregului comitat, dară este în praxă mai ales în comuna locuită de acuzați, adevărat în comuna Sâncel.

Precum a avut ocaziune a auzi Onoratul Tribunal din cuvântarea prea stimatului meu coleg antevorbitor, d. dr. Simeon Căluțiu, abia sunt câțiva ani, de când și-a luat începutul trezirea la conștiință națională a poporului românesc din comitatul Târnavemici.

Eu din parte-mi aflu aceasta de tot natural. Deja legile naturei aduc cu sine trezirea conștiinței fiecărui popor, care procedură se accelerează numai, dacă se află bărbați desinteresăți, cari își fac datorința față de neamul lor. S'a trezit la conștiință, acest păcat mare l'a comis poporul românesc din comitatul Târnavemici. S'a deșteptat, s'a trezit din somnul secular acest popor, Onorat Tribunal, care împrejurare ar trebui să înveselească pe fiecare bărbat, care este cuprins de sentimente înalte și de virtuți adevărate patriotice!

Ca să nu fiu înțeles greșit, Onorat Tribunal, îmi țin de datorință să accentuez, că eu privind totalitatea poporului maghiar, nici decum nu dubitez, că ar fi lipsit de asemenea virtuți patriotice. Nu eu zic, au zis-o alții mai chemați și chiar și bărbați de naționalitate maghiară, văd, că în Ungaria de azi nu stăpânește întreagă rassa maghiară, ci numai o clasă a aceleia, classa așa numiților feudali, cari dând mâna cu classa de mijloc nobilă rămasă din vremile apuse ale trecutului, se leagă morțiș de puterea publică și de guvernarea acestei țări. Este a-esta un sistem întreg provăzut cu organele necesare, cari servesc scopurile lui. Eu nici în d. procuror nu văd decât un astfel de organ, dar mai ales stă în slujba acelu sistem întreg aparatul administrativ împreună cu solgăbirău și cu alți exponenți, cari toți împreună îndestulesc orbis și fără cruțare dorințele lor, pentru susținerea acelu sistem, care altă menire nici nu are, decât a da acelor slujbași baza existenței lor.

Eu aflu de natural Onorat Tribunal, că acest sistem nici de cum nu se poate împăca cu mișcările naționaliste și de altă natură, cum sunt spre exemplu mișcările socialiste, cari toate conduse de idei nouă, cer viață, viață, care pentru apărătorii fanatici ai sistemului de astăzi înseamnă perire.

Precum am amintit Onorat Tribunal, mișcările Românilor și a celorlalte naționalități stau în legătură strânsă cu legile vieții și ale progresului, ele nu se pot înabuși nici prin o modalitate. Înzadar mă nimiciți pe mine, mă decapitați pe mine, pe conducătorul, în locul meu se nasc sute din milioanele de aceeaș gândire și ideal, înzadar amuțiți cuvântul sfânt al presei noastre, se naște alt cuvânt în locul lui, care ne chiamă la luptă. Și pornind chiar din considerațiunile acestea, zadarnic crede întreg sistemul politic și de guvernare de astăzi, și zadarnic crede vicespanul său, că au putere pe pământ, prin care schimbă mersul roatei vremilor, și pe milioanele trezite la conștiință le prefacă în masse ascultătoare și supuse. Și deoarece dorința lor este realizabilă, mă cuprinde mirarea, când privesc stările din comuna Sâncel, comuna locuită de acuzați, unde s'au ivit stări abnormale, cari sunt posibile numai în state despotice și nu într'o țară, ai cărei fii se provoacă cu plăcere la un trecut milenar și la o constituție milenară.

Români din comuna Sâncel s'au purtat până acuma vrednici de toată recunoștința în luptele Românilor din comitatul Târnavemici.

În contra legilor lui Apponyi și în favorul votului universal, secret și egal au ținut Români din Sâncel între cei dintâi, adunare populară și de atunci încoace totdeauna au luat partea convenită în luptele românești din comitat. Mai în urmă au avut așa zicând partea leului în luptele pentru alegerile dietale. La ascultarea programului candidatului național român a fost de față satul întreg, care numără la 2000 suflete și a adunat acolo un popor imens și din comunele învecinate. A fost evident, că după o astfel de ținută a lor aici d. solgăbirău, aici d. notar nu mai pot conta la cei câțiva alegători români din Sâncel. Și precum a dovedit rezultatul alegerii de deputat, afară de persoanele oficioase n'a votat nimenia dintre alegători pe candidatului oficios, ci toți și-au urmat convingerea și sentimentele inimii votând cu candidatul partidului național român.

A fost evident și aceea Onorat Tribunal, că în fața acestui păcat ne mai pomenit, s'au pornit

prigonirile fără milă. N'a trecut zi în vremea lucrului de vară, când să nu fi fost purtați Români din Sâncel înaintea preturei din Hususău și în urmă pedepsiți. Încât mi-a fost posibil pe lângă ocupațiunile mele multilaterale, am compus o statistică din cauzele obvenite din cercul de activitate advocațional al meu despre pedepsele dictate pentru diferite transgresiuni și despre unele cazuri mai interesante. Și aici privirea mea o îndrept în primul rând asupra pedepselor dictate pentru ținerea unei adunări nepermise, care adunare nu-i alta decât aceea, unde afirmă d. procuror s'ar fi agitat, prin cântarea „Deșteaptă-te Române” contra națiunii maghiare. Adevărat pentru un fapt două pedepse. Au fost pedepsiți toți cei acuzați astăzi precum urmează: crășmarul Todor Vintilă cu 40 cor., Traian Frățilă lui Maftiu 40 Toader Rus 40 coroane, Toader Frățilă a Văchii 40 cor., Valeriu Frățilă, Nicolae Comanici, Vasăi Ieronim, Ieronim Hățăgan, Vasilie Bărbat a lui Băla, Teodor Costea a lui Roman tot cu câte 40 cor., Artimon Grama cu 20 cor.

Din motivul, că și-au ținut câinii nelegați au fost pedepsiți Todor Vintilă, Tit Corbean, Ioan Bărbat, învățător, Teodor Raț, Petru Bărbat lui Lica cu câte 25 coroane, Oniga Nicolae lui Gligor cu 50 coroane, Petru Corbean Petrean și martorii lui Ioan Oniga Făcălete, Traian Anușca și Tanasie Brumar au fost pedepsiți cu 25 cor. și câte 10—10 cor. pentru că au discutat cu crășmariul de Jidov, alegătorul lui Sándor János, tot pentru conturbarea ordinii publice au fost pedepsiți cu câte 25—25 cor. Aron Aldea lui Axente și Emanuil Grama, pentru că înainte de prânz pe la orele 9 s'au sfădit pe stradă. Tot pentru transgresiunea amintită au mai fost pedepsiți Artimon Mărginean și Todor Vintilă cu câte 25 cor. pentru că seara după 9 ore încă nu au fost culcați. Ieronim Hățăgan a îndurat o pepepsă de 60 cor. pentru că a mers în comuna Pânade și a întrebat dela crășmărița jidancă, că în Pânade se află steaguri de-a lui Sándor János. Gheorghe Balog a fost pedepsit cu 25 cor., pentru că are niște lemne de edificiu înaintea porței. Învățătorul Todor Pânăzan și Ioan Bărbat au fost citați la pretorul pentru suspiciunea, că ar fi instigat pe oameni, ca să rupă steagurile lui Sándor János. Preotul Vasilie Smigelschi a fost citat pentru că are niște cărămizi înaintea porței casei parohiale, care periclitizează curățenia publică. Ioan Bărbat, învățător a fost citat la Hususău, pentru că seara la 8 ore a fost pe stradă. Culița Hirizon, Ionuț Mailat, Mihail Nicula și Pavel Pepelea au fost pedepsiți cu câte 25—25 cor. fiindcă n'au făcut serviciul de păzitor de noapte, despre care însărcinare nici nu au avut cunoștință. Todor Vintilă, Ioan Bărbat, Ieronim Hățăgan, Nicolae Comanici, Ieronim Vasii și Teodor Costea lui Roman au fost citați în mai multe rânduri la Hususău sub titlul, că au rupt steaguri de alui Sándor János. Pedepsiți n'au fost.

În cauza altor 22 Sânceleni și acuma este procedură în curgere pentru transgresiuni de diferite soiuri.

Iată șirul nesfârșit de proceduri de transgresiuni.

Intr'aceea Onorat Tribunal, viața administrativă a comunei Sâncel a adoptat o formă de tot absolutistică.

Comitetul comunal (reprezentanța) nu se conchiamă nici la urgițările repetite ale membrilor. De cinci șase ani budgetul și sămădașurile nu se pertractează, antistia comunală dispune de averea comunei după bunul plac și fără de nici o autorizație. Siguranța personală și a averii e redusă la zer. Judele comunal, Marcu Costea, martorul principal al acuzei, este un om pedepsit pentru furt. Pe acest om, față de ori ce protestări, dl fibrău îl ține pe capul oamenilor fiindu-i o unealtă oarbă.

Iată, Onorat Tribunal, cum prospiciază viața constituțională a Românilor din Sâncel. Iată sistemul de prigonire orb și nemilos.

Am ferma nădejde, că după ce s'a adevărit, că d. procuror a ridicat acuza în numele acelu sistem, Onoratul Tribunal va face dreptate, căci a fost prea ușor să se convingă On. Tribunal după cele comunicate de mine și ivite în decursul pertractării de astăzi, că în cazul de față, nici vorbă nu este de agitațiune în contra naționalității maghiare.

Știm din teorie, Onorat Tribunal, că a pedepsi se poate numai atuncia, dacă a fost vătămată ordinea publică.

Unde aflăm aici vre-o ordine publică vătămată? Nicăiri On. Tribunal! Cine are deci trebuință de satisfacție, sistemul, care răvnește după jertfe, putându-se legitima numai în acest mod.

Îmi sfârșesc cuvântarea Onorat Tribunal! Aceia, cari profesează fanatic vre-o idee, sunt în stare, ca să se jertfească pentru ca să ajute la izbândă idea. Judele stă în serviciul ideii dreptății. Dacă On. Tribunal achită în cazul de față pe acuzați de sub acuza faptului incriminat, ceea ce mă rog, atunci poate că n'a face servicii politice sistemului, dar va face dreptate, a ajuta izbândă ideii dreptății.

Și mă rog de On. Tribunal, să nu uite nici pe un moment, că justiția este regnorum fundamentum, și că prin o judecată dreaptă, face servicii aceluia stat, al cărui existență este interesul nostru a tuturor și a cărui bază sigură de existență, poate să fie numai dreptatea.

Din nou, mă rog, să achitați pe cei acuzați.

După duplica procurorului a urmat următoarea replică a apărării făcută de d. dr. Boilă:

Replica apărării.

Onorat Tribunal Regesc!

Voiesc a răspunde de tot scurt la replica Preastimatului Domn Procuror! Dacă n'ași fi în curat cu situațiunea, m'ar cuprinde o mirare nespuse văzând tendința d-lui procuror de a bagateliza însemnătatea politică a acestui proces. Recunosc, că d. procuror își joacă rola la perfecțiune, ca să seducă pe cei ușor crezători, protestează în continuu, că în cazul de față ar fi amestecate motive politice, ba cei mai mult, a zis mai nou, că la vorbirile de apărare ale d-lui Căluțiu și a mea fiind cu conținut politic, nici nu ar trebui să reflecteze, dar totuși va reflecta, dară numai în al doilea rând, fiind scopul d-sale principal, de a manopera cu motive juridice.

În reflexiunile d-lui procuror am mai găsit o senzibilitate aproape nemotivată și în genere m'am convins, că d. procuror se vede, ar fi retras acuza față de toți acuzații, dară se simte într'un obligo moral. S'ar pune într'o lumină de tot nefavorabilă, dacă acuma, după ce a târît pe banca acuzaților pe 32 Români și s'a adunat un public imens de ascultători, să abstea dela acuza. Îl înțeleg Onorat Tribunal! D. procuror a binevoit a-mi arunca în față, că eu vorbesc de sistem politic de guvernare și de prigonire și amestec chestiuni politice în aceasta afacere, fără ca să pot adevăra ceva din aserțiunile mele. Ar fi prea plictisitor, ca să încep din nou cu descrierea sistemului de astăzi. Pentru a liniști pe d. procuror, mă provoc numai la două împrejurări momentuoase, cari adevăresc, că se face politică prin astfel de procese și încă o politică nefericită și că este sistem de guvernare și de prigonire.

Mă provoc în aceasta privință în primul rând la venirea guvernului Khuen. Cum a fost posibil, că acest guvern venind la putere a sistat mai toate procesele de agitație. Numai așa s'a putut, că s'a convins din natura proceselor, cari s'au pornit și atunci sub asemenea titluri, că în ele nu este de a căuta dreptatea înscrisă în lege, fiind toate de colorit pronunțat politic.

În al doilea rând mă provoc la prigonirea administrativă infiripată în comitatul Târnavemici, care dovedește în deajuns existența sistemului și a politice de prigonire. De altcum On. Tribunal, ca să fiu și mai scurt, țin să declar, că ori constată On. Tribunal ori ba, că cântarea „Deșteaptă-te Române“ este agitatorică, ori îi pedepsește pe acuzați ori ba, este adevărat, aceea numai cu trei patru zile a declarat un coleg erudit de-al meu într'un alt proces de agitație decurs înaintea Tribunalului din Cluj, că procesul dintre Români și Maghiari este un proces secular, care nu se poate rezolva în sala de judecată a unui Tribunal. D. procuror a afirmat, că am zis despre On. Tribunal, că stă în serviciul sistemului politic de astăzi. Declar și mă provoc la toți cei de față că eu așa ceva n'am zis. Încrederea în legi și așa este redusă la minimum. Dumnezeu să fească țara aceasta de aceea, ca judecata să se facă unealta sistemurilor politice, cari să perindă.

În fine îmi țin de datorință On. Tribunal, ca să protestez în numele colegilor mei apărători și a întregului corp advocațional în contra aserțiunilor dlui procuror, prin cari a zis, că noi abuzăm de locul, pe care ni-l dă legea întru apărarea celor acuzați. A zis d. procuror, că să ne bucurăm, că avem atâta libertate de vorbire, ca din scaunul de apărător să putem zice ce voim. Eu On. Tribunal n'am lipsă de grația nimărui. Libertate de vorbire îmi dă procedura penală, care după cum știu eu face deosebire în ce privește libertatea cuvântului între naționalitatea persoanelor, cari apucă locul de apărător. Îmi renoiesc cererea de mai nainte.

Sentința.

La urmă prezidentul Curții de jurați Jeney din Elisabetopole anunță achitarea acuzaților. În motivarea sentinței susține, că în anumite împrejurări se comite și cu cântarea „Deșteaptă-te Române“, agitație. Procurorul a anunțat recurs contra sentinței, iar apărătorii, contra motivării sentinței.

Procesul s'a început dimineața la 8 și a durat cu o pauză de două ore până seara la 7 ore. Atunci cei rămași dintre țărani, preoți, învățători și acuzați și apărători s'au întrunit la o cină comună. Expresiunea bucuriei s'a deslănțuit apoi în o voie bună până a doua zi dimineața.

Cor.

Politica în Ungaria

Lupta pentru sufragiul univesal.

În ședința de ieri, Mercuri, a Camerei s'a început dezbaterile proiectului de recruți, și se crede că ea va ține numai câteva zile. Cetim în „Magyarország“, organul partidului justhist, că opoziția nu va face greutăți cu prilejul dezbaterii proiectului de recruți. Lupta adevărată se va da numai la dezbaterile reformei militare, deoarece, scrie numitul ziar, opoziția va interpela în chestia sufragiului univesal, silind astfel guvernul, să facă declarații hotărâte în chestia aceasta. „Întoarcere la pact“ este titlul unui primarticol apărut în organul partidului justhist, în care se spune, că *pactul dintre Coroană și fostul guvern coalitționist care sustă și azi pretinde, ca mai întâi să se rezolve reforma electorală, iar apoi celelalte chestii, mai mari, să le rezolve parlamentul ales pe baza sufragiului univesal.*

Vedem însă, că guvernul și partidul guvernamental au uitat nu numai pactul, ci și promisiunea făcută alegătorilor. Lozincile democratice și promisiunea rezolvirii grabnice a sufragiului univesal au fost deci numai apucături și, ca să li-se dea acestora o mai mare greutate, guvernul s'a folosit și de mesajul de tron. După rezolvirea proiectelor militare guvernul nu mai are lipsă de un partid unitar puternic. Puținii aderenți ai sufragiului univesal vor fi scoși afară din partid, ca astfel garda reacționară a lui Tisza să nu fie stinjenită în acțiunea blestămată.

Întrebăm, mai sustă pactul (învoiala) dintre Coroană și guvernul actual al țării? Dacă da, atunci *planul guvernului de-a întârzia punerea la dezbateri a sufragiului univesal, este o vătămare neiertată a sfinteniei învoielei făcute cu M.-Sa Impăratul.*

Milioanele de locuitori despoiați de drepturi au datoria, ca prin toate mijloacele să îngreueze situația guvernului și

să lupte cu bărbăție în contra acestei despoieri de drepturi. *Pretindem, ca promisiunea Majestății sale dată popoarelor țării să fie sfântă și să se înfăptuiască!*

Comitetul partidului național român și pacea.

În ziarul „Világ“ cetim următoarea declarație a unui bărbat fruntaș al partidului național român despre rezultatul ședinței comitetului național ținută în 6 Martie n. la Cluj:

În ședința comitetului național ținută la Cluj s'a dovedit solidaritatea din nou ce se manifestă față de programul unitar al partidului. Decursul conferinței și concluzele aduse au confirmat din nou, că orice schimbare în viața politică a Românilor din Ungaria nu se poate face fără aprobarea sau în contra voinței comitetului național. Faptul acesta mai bine îl dovedește cazul „Tribunei“ dela Arad, care a venit în conflict cu ideile comitetului. Zadarnic a nădăduit ea, „Tribuna“, încetarea sau potolirea boicotului pornit contra ei, pentru că chiar și apărătorii ei au trebuit să se închine înaintea solidarității generale a comitetului. Din întâmplarea aceasta se mai poate deduce și aceea, că încercările pentru revolvirea chestiei românești, dacă ele se fac fără știrea comitetului, sunt zadarnice.

De altfel în timpul acesta partidul național român pune mare pond pe organizarea provinciei. În timpul cel mai apropiat partidul va organiza o adunare poporală în Lugoj în chestia sufragiului univesal și în chestia drepturilor limbii românești. Adunarea va avea loc, probabil, pe la sfârșitul lui Martie.

Fapte românești.

Sub titlul acesta un ziar ungueresc din Cluj scrie următoarele:

Se vorbește, că Ștefan Tisza voește cu orice preț să facă pace cu Românii, și de aceea continuă mai departe târguilele cu dr. Mihu. Dacă Românii vor abandona chestia sufragiului univesal, guvernul va primi zece puncte dintre cele 23 ale memoriului lui Mihu, cari puncte se refer la instrucția publică, la administrație și la cercurile electorale deosebite românești... Nici un factor român nu se solidarizează cu memorandumul dr.-ului Mihu, deci dr. Mihu își reprezintă numai vederile sale în tratativele cu contele Tisza. Nu se spune însă, că din a cui autorizație urmează contele Tisza aceste tratative, de oarece contele Khuen Héderváry respinsese hotărât memorandumul lui Mihu. Așadară două părți neautorizate se târguesc asupra condițiilor păcii româno-maghiare...

Pe lângă toată stima ce o avem față de marea individualitate a contelui Tisza, nu bucurăm vedem concentrată în mâinile lui, nu prea norocoase, chestia atât de delicată a naționalităților... Din târgul acesta noi, Ungurii, vom putea avea pierdere, până când demagogii români, fără să-și fie riscat ceva, vor avea folos. De sigur, se pregătește ceva...

Până ce la Cluj politicienii români țin sfat despre pacea româno-maghiară, la Sibiu scriitorii români din România s'au adunat la o mare serbare literară, ca și pe tărîmul acesta să dea expresie *uniunii românești*, a cărei tendințe politice deși se tănuiesc, dovedesc așa numita nevinovată *năzuință spre cultură unitară românească*. Se amintește apoi numele scriitorilor, cari au luat parte la această serbare, dar numitul ziar își exprimă bucuria, că „Coșbuc, cel mai mare poet al Românilor nu a învrednicit această serbare cu prezența lui“.

Autorul acestui articol semnat B. E. crede, că poetul Coșbuc n'a luat parte la această serbare, fiindcă aici s'a făcut și politică.

„Scriitorii din România s'au putut convinge despre calomnia, că Românii din Ungaria sunt

apăsați. Din contră, își pot cultiva literatura după bunul plac..."

Ungurul nostru laudă apoi ospitalitatea și cavalerismul unguresc, spunând, că România n'ar permite scriitorilor Unguri să meargă în mijlocul Ungurilor din Moldova.

E și asta un fel de naivitate, când se știe de toată lumea, că România e țara cea mai ospitalieră, și că toți streinii au fost liberi și sunt suferiți acolo.

Articolul mai amintește de articolul de Marți al „Telegrafului Român“, care numește „rătăcire păgubitoare“ activitatea învățătorilor români, cari se conformează serios legii lui Apponyi în chestia limbii ungurești.

Parlamentul ungar

Sedința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 9 Martie.

Azi, după a treia cetire a proiectului băncii, Camera a continuat desbaterea proiectului de recruți. Sala e aproape goală. Opoziția nu ia parte la desbateri și nu face greutăți, de-oarece, se vorbește, își rezervă puterile pentru desbaterea bugetului, când apoi va începe și lupta pentru sufragiul universal.

Deci se poate afirma cu siguranță, că desbaterea proiectelor militare se vor sfârși mai curând, de cât se credea.

Sedința se începe la 10¹/₄ a. n.

Prezidează Návay Lajos.

Mai întâi se cetește pentru a treia oară proiectul de lege despre prolongirea privilegiului băncii austro-ungare, apoi urmează desbaterea proiectului de recruți.

Contele Seher-Thoss Béla (poporal). Pretinde limbă de comandă ungurească, deoare ce în foaie luptei limba maternă însuflețește ostașii. Cu toate acestea primește proiectul, deoare ce e de așteptare, că armata este susținătoarea Statului. (Guvernamentalii aprobă.)

Huszár Károly (poporal): Primește proiectul, dar din principiu este în contra armatei, care reține atâtea forțe de lucru a națiunii ungurești. Poporul nostru abia mai poate suporta cheltuelile militare, dacă nu-i vom da de lucru, iar aceasta numai prin sporirea industriei se poate face.

Forța susținătoare de stat a poporului se mărește prin acordarea unui nou sistem de alegeri, care dă poporului drepturi mai largi. Este în contra persecutării Ovreilor din armată, dar arhoseschează orice persecuție confesională, deci **Injurăturile.**

Huszár Károly: Ostașii să se învețe să scrie să cetească, nu numai cum să omoare.

Baronul Solymosy Ödön (raportor): Se va face!

Huszár K: Se va face, dar voim, ca nici un ostaș să nu scape dela miliție fără ca să scrie și cetească.

Kovács Gyula (part. economilor): Pretinde conservarea strictă a legii militare, de-oarece nu se poate permite, ca comanda militară să poată să se bazeze pe honvezi afară de hotarele țării fără permisiunea parlamentului. Regele numește armata *Meine Armee*, deși națiunea (?) plătește armatele și banii.

Nu primește proiectul ministrului.

Sedința se ridică pe 5 minute.

Abrahám Dezső: Nu primește proiectul. Cheltuelile militare sunt foarte mari, *solda ostașilor de rând e foarte mare*, de-oarece ei s'ar mulțumi și cu mai puțin.

Din Camera Prusiei

Se continuă discuția generală asupra cultelor.

În decursul acestei discuții se dă o deosebită importanță enciclicii Borromäus.

Social-democratul Ströbel pledează pentru separarea bisericii de stat, căci numai în acest mod crede a se putea încunjuera conflictul dintre ele. Referitor la jurământul antimodernist pretinde în numele partidului său despărțirea științei de religioase.

Deputatul Porsch (centru) este aderent al păcii religioase. Germania nu dorește o luptă pe tema aceasta și se străduște la starea dinainte de luptele religioase, care singură garantează o dezvoltare normală și sănătoasă a statului. Jurământul antimodernist, după părerea lui, nu e o primejdie pentru învățământ. Decretul papal referitor la amovarea preoților în interesul serviciului nu cuprinde nimic contrar legilor și constituțiunii Prusiei. Jurământul antimodernist este o afacere pur internă a bisericii. Jurământul a îmbrăcat numai în haină nouă adevărurile vechi. Adresează opoziției întrebarea: Dacă excepționează jurământul, atunci cum pot propune acei profesori, cari nu voiesc să depună jurământul, deoarece nu cred în Dumnezeu? Insemnătatea și prestigiul facultăților teologice n-a pierdut nimic prin aceea, că profesorii sunt obligați a depune jurământul.

Va fi trist, dacă acei profesori universitari, cari au depus jurământul, nu mai pot propune istoria și limba germană.

Răspunde ministrul de culte Trott. Recunoaște, că Porsch a vorbit într'un ton obiectiv și pentru pacea confesională. Și primministrul a pledat în cuvântarea sa din rândul trecut pentru această pace. Posibilitatea conflictelor zace în faptul, că preoții stau în serviciul statului și sunt în același timp supuși și autorităților bisericești. Guvernul trebuie să fie cu rezervă până ce se va hotărî în mod precis competența statului și bisericii în această chestie, și numai după ce va fi stabilită această margine, poate să înceapă o acțiune meritorică în această direcție.

Crede, că guvernul are aprobarea Camerei, când dorește să rezolve această chestie în felul acesta spre pacea confesională. Dr. Friedberg (național-liberal.) nu este mulțumit întru toate cu declarațiile guvernului. Singur prim-ministrul a dat dovadă de mai multă energie în cuvântarea sa, în care a calificat procedura Vaticanului ca fără considerație. Ar fi de dorit, ca comunicarea diplomatică cu Vaticanul să se facă în scris și nu verbal, ca până aici.

Trimisul german a făcut prea puțin în afacerea aceasta.

la cuvântul apoi și secretarul de stat Kiderlen Vächter și apără procedura diplomatică a Germaniei în chestia jurământului anti-modernist.

Cu aceasta se privește capitolul. În Roma discursul Cancelarului a făcut o impresie serioasă. Vaticanul așteaptă finirea discuției și numai după aceea își va spune cuvântul.

Mobilizare la granița Mexicoului

Din Mexico se desminte știrea, că s'ar fi cerut intervenția Statelor-Unite pentru sufocarea revoluțiunii, ce amenință în Mexico. Mexico are pe partea sa opinia publică și nu are lipsă de nici o intervenție străină în afacerile ei interne.

Față de acestea din partea autorităților Statelor-Unite se observă cea mare tăcere în ce privește cauza mobilizării. Dar nota venită din Mexico a stârnit mare nemulțumire. Se crede, că toată mobilizarea s'a făcut la cererea consulului din Mexico.

Oșterii își dau mari silințe întru concentrarea trupelor. Președintele Diaz, care a zăcut bolnav, a inspirat mari îngrijorări prietenilor săi. În Mexico sunt stări chaotice și acum se știe mai

mult ca sigur, că acestea au provocat mobilizarea. Sindicatul-Pearson, care are mari interese în părțile nordice din Mexico, a intervenit la guvernul englez să sară într'ajutor, când Statele-Unite n'ar face aceasta. Guvernul englez a promis sprijinul său.

După alte știri, nemulțumirea, ce ar domni în Mexico, sunt de natură curată privată, cari n'au luat nici decât dimensiunile unei revoluțiuni.

Relațiile dintre Statele-Unite și Mexico sunt dintre cele mai bune. Că în Mexico nu sunt stări așa înspăimântătoare, precum se susține, se poate vedea din împrejurarea, că trimisul Mexicoului la Washington a călătorit în Italia să mulțumească pentru deputația Italiei, trimisă din prilejul serbărilor centenare ale Mexicoului. E lucru de sine înțeles, că aceasta nu s'ar fi întâmplat, dacă ar corespunde adevărului știrile răspândite.

Anglia încontra Italiei în chestiunea Tripolisului

Dintre statele cele mari europene, mai fiecare a avut un domeniu de râvnit.

Austro-Ungaria s'a întins în Bosnia și Herțegovina, încă dela 1878, când cu congresul dela Berlin.

Tot atunci tindea și Italia să aibă ocaziune de expansiune, cel puțin ocupând Ciprul ori Albania, sau în fine Tunisia, dacă nu și vecinul Tripolis. O nenorocită încercare de împrejurări însă a adus cu sine, că Italia a pierdut toate bunele prilejuri rând pe rând pentru a „atrage în zona sa de influență“ vre-una din regiunile numite. Ciprul i-l'a ocupat încă imediat după congresul dela Berlin, Anglia.

Fenomen curios!

Cei cari au cetit jurnalele de pe atunci, sunt martori ai unei exploziuni de ură a Italiei în contra Austro-Ungariei, pentru că... Englezii au ocupat insula Cipru! O erupție de lavă, de injurii vulcanice a lăsat urmă din epoca aceea, în coloanele presei italiene. Dar trecu și acest cias rău. Italia se potoli, Austro-Ungaria își urmă drumul său, pe care la 1908 ajunse la definitiva încorporare a celor două provincii balcanice.

În răstimpul de trei decenii, dela 1878—1909 Italia spera să poată atrage „în sfera sa“ Albania.

Cu proclamarea constituțiunii de junii turci, însă guvernul italian a trebuit să renunțe și la această speranță.

Mai rămăsese Tunisia.

Aici interveni însă Franța. Și Italia fu îndepărtată și dela coasta Africii de Nord.

Dacă Quirinalul se gândește acum la o înfigere a Italiei în Tripolis, atunci el va veni în conflict nu numai cu Turcia, căreia îi aparține Tripolisul, ci și cu Anglia, posesarea Egiptului și stăpâna definitivă a Ciprului.

Deci Italiei în sunt închise toate căile de expansiune politică. Dar o astfel de situațiune devine insuportabilă pentru demnitatea de mare putere a peninsulei apenince. De aceea ea încearcă din nou, după legea rezistenței minime să se avânte din nou asupra Tripolisului. Acum nu mai interveni pentru această provincie africană, ca odinioară, Franța, ci Anglia.

Dar să vedem, pentru ce caută să intervină Italia în Tripolis. Presa italiană se plânge vehement de tot în contra Turciei pentru că mai mulți cetățeni italieni au fost maltratați de autoritățile locale turcești.

Și nu numai atât!

Guvernorul Tunisiei, un turc fanatic, n'a voit să dea în exploatare unei companii italiene niște câmpii acoperite și conținătoare de sulf, ci le-a concesionat unei companii americane fără nici o licitațiune. Italia consideră măsura aceasta ca un act vrăjmasesc, îndreptat în contra ei, mai ales că a fost sistematic pusă la carantină. Astfel se mai anunțase o companie italiană pentru desgruparea anticlităților romane. Și aici au fost preferiți americanii. Dar și la alte ocaziuni au fost înuți italienii la distanță, deoarece Turcia se teme de „întinderea sferei de influență“ a Italiei în Tripolis. Și în această bănuială o susține Anglia cu multă hotărîre.

De aici conflictul.

Litere — Arte — Științe

HAIDUCUL.

— Pân' la Șanta, Șanta mea,
Șapte codri și-o vâlcea
Și-un război cu poterea!

Oleleo mă murg bărbat.
Fire-ar Oltul sângerat,
Că dușman te-a mai udat!

Drumu-i lung, cărarea strimță,
A crescut oțelu 'n flintă;
Unde-oi da să nu mă mintă!

Noaptea-i deasă, frunza sună,
Murgului nu-i e de-a bună.
Luminează-mi calea lună,
Că 'mi-e inima nebună!
De iubeș ce sânt n'am somn
Și mă cred pe lume Domn;
De iubeș ce sânt n'am rost,
De iubeș n'am adăpost;
Mă petrec par'că n'am fost!
'Mi-e tot gându 'n răzmieriță,
După-un benghi, după-o altiță,
După Șanta crășmăriță!

'Mi-a eșit și svon în țară,
Că-mi fac inimă amară,
După mac, după cicoară;
Că 'mi-am pus bărbații 'n poară!

Hi, măi murgule mai iute,
Că potecile 's bătute;
Or te temi că sânt vândute?
Vie poteci patru sute,
Nu 'mi-e frică pe bătute!
Flinta mea 'i cu nouă focuri,
Eu mă fac în zece locuri!
Și ei fug zvântând pământul,
— Frunză când o bate vântul,
Să-mi audă doar cuvântul!

Șantă, fă, deschizi, or ba?
Ori nu-ți este-a ospăta!
Vinul tău e har curat;
Șapte sate-am colindat
Pân' s'ajung la tine 'n sat!
Și venind m'am îmbătat
Tot de dor înviforat!
Fi 'ți-ar cuibul blestemat
Șanto, or m'ai fermecat,
Să las codrul neumblat.
Pe Român încătușat!
Tot la ușa ta să bat!

Șanto, mult frumoasă ești,
Dulce te mai drăgostești;
Dă-mi să beau, tu să doinești!

Gura ta e bun pahar,
Fără fund și făr' amar,
Și ești toată Cireșar!

Sânul când ți-e descheiat,
Impungând și imbiat,
Șanto, mă topesc de beat!

Chica de mi-ai reteza,
Ori și ce de-ai cuteza,
Câine stau la poala ta!

Multe piei la iad am dus,
Multe capete-am răpus;
Dar tu Șanto m'ai supus!

Șanto, par'că mă sfârșesc;
Oamenii îmi ocolesc,
Ca să nu mai haiducesc;
Sunt viteaz și mă codesc!
M'am deprins cu trai lumesc;
— Tu 'mi ești plumbul vrășmășesc!

Șanto, dragul meu odor,
Mâne, azi, de-o fi să mor,
Ține taină vecilor!
Să mă 'ngropi fără-ajutor,
Tu priveghi și 'ngropător;
Pușca 'n dreapta, 'n stânga dor
Ia ta de pe trupșor,
Șanto, luna lui Cuptor!

V. Demetrius.

In jurul „udătorei“

Ca o rachetă puternică, ce însemnează o dungă luminoasă în întunecul negru al nopții a pătruns pretutindenea solia despre înființarea între Români, în Arad a lojei nr. 2 „Renașterea“ a Ordinului Bunilor Templieri (Good-Templar). Și ne-am bucurat, ceice nu suntem robii alcoolului, — căci este o veste îmbucurătoare aceasta, fiindcă înființarea lojei însemnează începutul unei lupte, fără îndoială grele, — în contra alcoolului și măturare pe câmp deschis cu acest vrăjmaș încâinit al tuturor oamenilor, dar cu deosebire al poporului nostru, care afară de dascăli și popi din mila lui D-zeu nu a prea avut parte până acum de îndreptători și sfătuitoari sinceri. Dacă pentru cei ce văd și judecă, vestea înființării lojei este o veste de bucurie, ce va zice mulțimea proseliților, credincioșilor și amicilor alcoolului deghizat cu haine, care de care mai frumoase și mai ademenitoare dela nobila champagne până la poporala țuică de prună? Câți vor fi de aceia, cari asemenea eroului din cântecul popular suspină:

„Răchiuță draga mea
M'am jurat, că nu te-oi bea,
Dar văzând pe alții bând
Mă pusei și eu la rând!“

Căci e ademenitor ca glasul sirenei, gestul tainic al duhului, ce chiamă, grăește din păhare și din ulcele. Asemenea versului din fluierul măestru al ciobanului, ce farmecă inimile de fete mari, aburii bine mirositori, ce se înalță din ulcica cu țuică caldă de prună, spuma ce se ridică ca spuma laptelui de-asupra berei și scanteile vinului, au glas, ce chiamă, ispitesc inimile, gurile și gâtlejurile și cei slabi de înger cad în ispită, căci „mulți sunt chemați, dar puțini aleși!“

Ei bine, dar ce se vor face bătrânii, cu ce vor mai închina, când în Dumineci și în sărbători după ameazi, tinerimea petrece veselă pe tăpșanul diraintea bisericeii, iar ei pufăind tacticos din lulea, — cum se cuvine oamenilor așezați, — pun țara la cale, când știut e, că udătura desleagă limbile și desghiață inimile? Ce vor pune în ploscă olăcarii, cari cheamă la nuntă, și ce vor zice în loc de.... „vă învita la un pahar de băutură și mai multă

voe bună!“ — Ce se vor face amicii, când se vor întâlni maimulți la olaltă la paharul aducător de veselie și sinceritate? Ce vor ținea în mână oaspeții, când va răsuna tradiționalul „s'auzim!“ — Dar când se va striga, — dar mai „striga-se-va oare?, — trăiască!!! ce va urma?!“ Ce va zice oratorul din fruntea mesei, cel mai mare 'n autoritate în loc de: „ridic paharul acesta pentru cutare etc. etc?!“ — Multă vreme va trebui până când aceste obiceiuri, — bune-rele, — vor dispărea din lume și după-ce vor muri, de câtă vreme va fi nevoie până ce se vor uita? Căci veselia încă pe vremea lui tata Noe era cununată cu paharul. — Anevoe va merge divorțul acestei părechi! Botezul, nunta, onomastica, moartea, — în sfârșit toate sunt împreunate cu cheful! — Și ce va fi cheful fără „udătura“? — Căci zice Românul, — nu vreau să afirm, că zice bine: „mâncarea e fudulie, băutura e tărie“, — sau cam așa ceva se exprimă paremi-se Creangă. — Toate, ca toate, dar aldămașul, alvălucul sau cum îi mai zicem, ce se va face el fără udătură, când știut este, că Românul nu-și poate închipui se vândă ori să cumpere, — batăr și numai o pălărie, — fără să cinstească: „să ai noroc“, — „să o porți sănătos“, — vorbe atât de frumoase se fie ele menite să moară oare? Căci nu cumva ne-om închipui, că vor cinsti cu apă ori cu lapte!

Dar să nu creadă mă rog nimenea, că m'am făcut apostolul „udăturii“ — adecă al alcoolului. — Nu, asta o las în sarcina celor chemați. — Căci eu iată mărturisesc, că sunt mult-puțin abstinent și dacă totuș eu am înșirat cele de sus, asta nu înseamnă, că îmi pare rău după vremile, ce sunt pe cale să se ducă. Mult rău ne-a făcut mai ales nouă Românilor „udătura“, de s'ar duce cât mai în grabă, dar, de ce n'am mărturisi, că cu aburii alcoolului pierd și o bună parte de poezie. Și fiindcă veni vorba de poezie, dați-mi voe să vă împărtășesc, că am auzit dela un amic niște versuri, din cari transpiră seninătatea, tinereța și humorul gloriosului nostru poet badea Gheorghe.

Subiectul acestor versuri glumețe-pișcătoare a vizat pe regretatul Russu-Șirianu, despre care cred, că ați auzit și d-voastră, că era șchiop. — Iată versurile:

„Și 'ntre șchiopi găsești eroi:
Când e vorba de băute,
Mergeți voi oricât de iute,
Șchiopul merge 'n pas cu voi!“

Să nu se teamă însă iubitorii paharului, căci până să dispară din viață poezia lui, mai e mult-mulț! Căci să nu creadă cineva, că cu înființarea lojei s'a mântuit partea cea mai grea a lucrului. Nici decăt! Înființarea ei abia dacă e mai mult decăt litera inițială a unui capitol lung! E grea sarcina, ce și-a luat asupra-și șeful lojei „Renașterea“ și cei de o convingere cu d-ta. Tocmai din cele înșirate mai sus, prezintă cea mai mare rezistență și se cere luptă încordată, ca să poți reuși față de ele, căci sunt înrădăcinate adânc în conștiința societății. Unde mai pui, că împă-

răția alcoolului e împetrișată cu supuși de tot felul și la cucerirea lor trebuiesc tot alte și alte arme. Spre ilustrare iată un mănunchi din această bogată colecție. Sunt băutori, cari beau numai de dragul băuturii, aceștia sunt adevărații bețivi, robi ai alcoolului, cari au pierdut orice putere morală asupra-și. Aceștia înzădar vor promite să se lase de băutură, căci presupunând, că vor încerca, — ceeace nu e totdeauna sigur, — patima îi va învinge și ei vor reveni la băutură. Pentru aceștia nu e altă mântuire decât moartea ori forța. Este altă categorie de băutori, cari nu pentru că doar ar simți lipsa băuturii, ci unii din îndatinare, alții de dragul împrejurărilor, a prietenilor etc. Alții iarăși — și aceștia sunt mai ușor de cucerit, — beau, căci cred, că a nu bea este rușine, mai sunt apoi unii, cari își fac un titlu de glorie, ca să dovedească, că pot bea mai mult de cât semenii lor. Oricum, dar, — dacă vor să fie conștiințioși — domnii cari s'au pus în serviciul ideilor propagate de Ordinul Bunilor Templieri, s'au apucat de un lucru greu — dar foarte frumos și nobil.

N. T.

Lupul și scroafa

Un lup, flămând, nemerește într'un coteț, la o scroafă slabă de tot. Cum o vede trinită acolo în paie, se și răpede s'o înșface; dar scroafa îi ride cu ritul în nas:

- Ce vrei să faci, lupule?
- Să te mănânc.
- Păcat că ești mare și prost...
- De ce, scroafo?
- Dacă ți-ai găsit să mă mănânci tocmai pe mine, o slăbătură...
- Par'că mai e timp acum de ales, când eu nu te văd bine, de foame ce mi-i...
- Ce carne ai să găsești tu în mine, acum?
- Iască, nu alta... Dar dacă ai avea puțină răbdare, s'aștepti până la toamnă, când mă pune stăpânul la îngrășat pentru Crăciun, atunci aș mai înțelege și eu, dar acum?
- Și ce crezi că-i bine?
- Uite, să facem amândoi *invoială*: Tu să mă lași să trăiesc până la toamnă, ca să-mi văd godacii la rând cu porcii, și atunci am să mă las să mă mănânci, așa grasă și frăgezită... Dar acum, ce să înțelegi de mine?
- Apoi să te cred eu numai așa, pe cuvânt?
- Și de ce nu m'ai crede? Eu tot pentru mâncare sânt; acum: că ți-i unge buzele tu, ori stăpânul, pentru mine, tot una e...
- Bine, scroafă, aștept atunci, că par'că ai avea dreptate...

A trecut vara și-a ajuns lumea și'n toamnă, că timpul nu stă doar pe loc, și s'a trezit scroafa dată la porumb pentru Crăciun, de să nu crează burții ce noroc venise peste dânsa. De *invoială* cu lupul nici nu-și mai adusesese ea aminte în toată vremea asta, c'avea ea destule alte griji...

Intr'o zi, pe-aproape de Crăciun, când scroafa tocmai terminase grămada de grăunțe, sdup! sare de peste gard lupul cu'nvoială.

- Tu erai, lupule?
- Tiii, bată-te să te bată... tare te-ai mai îngrășat! Eu nici nu te-ași mai fi cunoscut, dacă nu-ți știam cotețul...
- Ce puteam să fac altăceva, cu atâta bine, decât să mă îngrăș...
- Lupul se linge pe bot:
- Ei, am venit, după *invoială*.
- Că tocmai te așteptam și eu...
- Atunci ești gata?
- Și lupul, deschizând gura, dă să se răpedă Scroafa grohăie atunci supărată și zice lupului:
- Cum, aici vrei să mă mănânci?
- D'apoi unde?
- Vai de mine, ce păcat!... Aici te-ar pu-

tea găsi stăpânul, tocmai când ți-ar fi lumea mai dragă, și aș rămânea mâncată numai pe jumătate...

— Ce-i de făcut atunci?

— Știu eu un loc mai bun, colo, în pădurea din apropiere, ți-l arăt eu; tu să mă iei numai cu gura de o ureche și eu ți-oiu spune cu limba mea: tot pe aici, tot pe aici...

Zis și făcut:

Lupul deschide porțița și scoate scroafa de o ureche afară. Când s'o tragă mai departe, scroafa se proptește în picioarele de dinainte și începe a striga:

— Cuvittt... Cuvittt!...

...De-a ridicat toți câinii din sat și a scos și stăpânii din casă. Lupul, zăpăcit și grăbit, crezând că n'a înțeles pe unde trebuie să meargă, țistuieste scroafa să nu mai strige:

— Taci, cu limba ta afurisită, că-mi pierd blana pe-aci!

Când a început lupul a se simți încolțit de câni, n'a mai așteptat și pe oameni să vină cu ciomegele, ci a lăsat urechea scroafei, și pe ici și-e drumul.

Tocmai la pădure, când s'a desmetecit lupul din flocăiala prin care trecuse, cică ar fi zis cu ciudă, privind spre sat:

— Apoi asta n'a mai fost *invoială*, ci curată... porcărie...

I. Adam.

ECONOMIE — INDUSTRIE — COMERT

Despre tovărășiile vierilor (Winzergenossenschaft-uri) din Germania

În multe feluri de tovarășii ce sunt azi în Germania, *tovrășiile proprietarilor de vii* (Winzergenossenschaft-urile) ocupă loc de frunte. Nu într'atâta prin extenziunea lor, căci Germania nu-i țara vinului, cât mai ales prin tehnica lor.

Anză la înființarea acestor însoțiri a dat prețul de batjocură, ce-l ofereau negustorii de vin pentru vinurile vestite de pe valea Rinului. După cum spune Dr. Grabein într'o prelegere a sa, înainte de înființarea acestor însoțiri în multe părți Kg. de struguri se vindea abia cu 8—10 Pfenigi (10 - 12 fileri) iar litra de must cu 12—13 Pfenigi.

În anul 1881 fiind o recoltă bogată, negustorii au scăzut prețul vinului la 10 Pfg. de litră. Atunci dr. Hausjakob parohul unui târgușor de pe valea Rinului, indignat pentru batjocura aceasta și-a conchemat parohienii la o consfătuire și cum ideea și foloasele tovrășiilor erau bine-cunoscute poporului de pe Rin, căci doară aci a trăit și înființat Raiffeisen cele dintâi tovrășii, au pus bază cu ocazia acestei consfătuiri celei dintâi *tovrășii mai ales pentru valorarea strugurilor și a vinului*. Pilda lui Hausjakob a fost urmată încă în anul acela și de alți mulți preoți din jur, iar azi abia este comună mai mărișoară pe valea Rinului, unde să nu fie o însoțire de felul acesta. Și cum tovrășiile acestea sunt legate în *centrale*, cari lucrează pe o mână, pe lângă toată concurența ce o fac vinurile din Italia și Franța, tovrășiile își valorează vinurile și strugurii cât se poate de bine.

Spuneam mai sus, că prima tovrășie avea de scop mai ales valorarea în comun a vinurilor. Tovrășiile de azi sunt perfecționate. Conducerea lor e încredințată la oameni cu pricepere, specialiști în ale vieritului. Sfera lor de activitate nu se mărginește la desfacerea în comun a strugurilor și a vinului și la procurarea celor de lipsă la cultivarea viilor ca: ultoi de vie, pari, stropitori contra peronosperiei, materie pentru stropit, bast etc., ci regulamentul acestor însoțiri stătoarește în amănunte: cum trebuie cultivate viile, ce specii sunt acomodate pentru solul cutare, cum trebuie rigolat locul, unde vrem să plantăm viță din nou. Și regulamentul se observă cu o *pedanterie* proprie Neamțului. Specialiștii, cari sunt la administrarea tovrășiei în timpul de iarnă țin școală în toată regula cu membrii tovrășiei. Direcțiunea poartă grijă nu numai de agendele interne ale însoțirii, ci tot odată face și controla asupra felului cum își lucrează membrii viile! Membrii, cari nu-și lucrează viile conform prescrișelor sunt pedepsiți iar la caz de neglijență repetită direcțiunei îi

stă în drept să-i șteargă din numărul membrilor. Cu un cuvânt, se face membru la tovrășie; nu-i vorbă se bucură de mari favoruri, dar apoi trebuie să și cultive via așa cum se recere iar nu cum îl taie capul și cum s'o pomenit din moș de strămoși.

Membrii însoțirii sunt obligați, ca să-și aducă la pivnița comună întreg cvantul de struguri, ori de vin ce au produs. Pot însă să-și rețină pentru casă un anumit cvant, din care apoi nu este iertat să vândă. În schimb tovrășia încă e obligată să primească întreg productul membrilor. Atât pentru struguri cât și pentru vinul (mustul) adus la depositul tovrășiei respectivul membru poate să ridice o anumită sumă de bani. Suma aceasta însă la orice caz va fi cu mult mai mică decât are nădejde direcțiunea, că va putea plăti la timpul său produsele aduse la depozit.

Supravegherea, precum și responsabilitatea pentru vinurile așezate în pivnița tovrășiei o are comitetul de supraveghiere, care pentru manipularea rațională a vinului va trebui în virtutea statutelor să aplice la pivniță o persoană aptă pentru treaba asta, un *specialist*.

Vinderea vinurilor cade în sfera de activitate a direcțiunii. La unele tovrășii, conform hotărârii adunării generale vinurile se pot desface și în mic, la altele vinderea se face numai în mare. În cazul din urmă, direcțiunea trebuie să se pună în înțelegere cu *centrala*, la care aparține tovrășia și centrala va statori prețul vinului. După ce s'au vândut vinurile se face socoteala, care membru cât vin a avut, câți bani a anticipat, ce conturi are pentru mărfurile procurate prin tovrășie. Plusul se va restitui membrilor în bani gata ori li-se va scrie la cvote.

Cam așa își învârt afacerile vierii de pe valea Rinului și peste tot din Germania și lucrurile, negoțul cu vin merge bine spre mulțumirea și înflorirea bunăstării micilor proprietari de vii.

Acum să vedem cum merge treaba la *vierii noastre*.

Cum își cumpără ei cele de tipsă la vierit, cum își lucră viile, și cum își vând produsele din vie.

Vieritul e o ramură economică foarte lătită la poporul nostru. Ba am putea zice, că în unele părți, ca de pildă pe Târnavă, pe sub poalele munților apuseni, în o mare parte a Bănățului, *plugul* Românului e vieritul. Nu cunosc mai de aproape împrejurările Bănățanului, dar încât știu aceștia sunt mai înaintați în toate privințele ca Ardeleii, deci și în ale vieritului, deși sunt lipsiți și Bănățenii de puterea tovrășiei, totuși se vor fi știind ajuta mai bine, atât în ce privește cultivatul viei cât și în ce privește manipularea și vinderea vinului și a strugurilor.

Ardeleanul, care de altcum cultivă via cu drag și e și muncitor harnic, a dat-o cât se poate de prost cu via asta nouă. Înainte cu 10—12 ani când a început să se prăpădească viile din Ardeal, Românul când a auzit de *filoxeră* a zămbit și a luat în șagă pe popa sau pe alt cărturar, care i-a spus, că asta-i morb nou pe vie și că de aici încolo trebuie să punem *ultoi de vie*, dacă vrem să mai avem vii.

El și-a văzut de treabă, a întors locul și a pus viță de cea veche. La 3—4 ani iar a fost fără vie.

A văzut Românul că nu-i glumă, s'a gândit să pună altoi, dar cum pe la satele noastre nici vorbă de pepinerii, a plecat la Gaspar la Mediaș. De aci a luat ce i-a dat Sasul și mai bună și mai rea, iar de plătit a plătit-o bine! Massa mare a poporului n'a alergat să-și aducă vița de pe departe, ci a așteptat să vie vița la el acasă. Și a venit! S'au găsit o mulțime de agenți (Jidani, bine înțeleși) cari au cumpărat vița cea mai rea de prin Banat, și au vândut-o pe la Români din Ardeal ca viță de cea primă cu 10—12 cruceri bucata. Când colo s'au prins 30 din sută. Astea nu-s povești, astea-s fapte! Ce privește cultivatul viei cu altoi, țaranul nostru a făcut cum l-a tăiat capul. El n'a lăsat locul unde a fost vița cea veche, să pauzeze cel puțin un an, ci l-a întors și a pus numai decât americană altoită ori și dacă cutare a făcut-o aceasta, via vecinului era plină de filoxeră. Așa că via cea nouă nu s'a putut desvolta așa cum ar fi trebuit. Românul s'a uitat cu jale la via lui, care tânjește și în care a băgat mulți bani a oftat și a zis: ce să-i fac? și pe asta o mână goangă!

Când e vorba de valorarea produselor, țărani noștri așa izolați cum sunt și în calitate de mici proprietari, nici nu le este iertat să se gândească la o vânzare bună. Ei nu pot face negoț cu strugurii. Pentru că odată n'au legături cu orașele mai mari, apoi pentru treaba asta trebuie să ai coșerci anume, să ai trăsură acomodată pentru transportul la tren, să știi pacheta strugurii frumos.

De toate astea e departe țăranul nostru. Ce privește vânzarea vinurilor, micii proprietari (cari au 100—200 ferii) nu se pot pune în legătură cu negustorii de vin, ci trebuie să aștepte până vine câte un *crășmar* dela oraș să-i cumpere azi 20 de ferii peste o lună mai 20 și așa mai departe. Prețul? Asta-l croiește respectivul crășmar.

Așa-i vierul român. Câtă deosebire între ai noștri, cari fiind izolați, face fiecare cum îl taie capul și între Nemți, cari și pe terenul acesta, fiind legați în *tovărășii*, lucră după anumite reguli croite de oamenii pricepuți. Ai noștri, în loc să progreseze, stau pe loc ori fac progresul rucului, iar Nemții sau alții ca Nemții, înaintază spre bine văzând cu ochii

A. Oțoiu.

Indicațiuni practice asupra altoirilor din primăvară

Printre altoirile întrebuintate în arboricultură, cea mai mare parte din acelea numite „cu ramuri” se practică de obicei în Martie și în Aprilie.

Cele mai întrebuintate în pepinieră sunt următoarele:

1. Altoirea în coroană;
2. „ ” incrustațiuni (triangulație);
3. „ ” despicătură simplă și dublă;
4. „ ” englezească (copulație);

Toate aceste altoiri de primăvară prezintă avantajul de a forma repede coroana arborilor fructiferi. Altoii trebuiesc tăiați în timpul repozitului vegetațiunii, și păstrați în pivniță pe nisip.

1. Altoirea în coroană se practică când va începe să se sue seva. Cu 15 zile înainte de altoire se retează capul portaltoiului. Altoiul se taie în bucăți de 5—12 centimetri, conservându-i de obicei doi sau trei ochi. Tăietura altoiului începe din fața unui ochi, străbate măduva și se termină în scoarță. Altoiul se introduce în urmă sub scoarță.

Pentru această operațiune să se facă cu ușurință, trebuie ca portaltoiul să fie în sevă. Se pot pune unu, doi sau trei altui, după grosimea portaltoiului. Se leagă și se unge apoi cu ceară de altoit sau cu mastic.

2. *Altoirea în incrustațiune* (triangulațiune). Cel mai bun moment pentru operat este începutul sevei. Altoiul purtând doi sau trei ochi se taie la bază scurt în unghiu, pentru a fi incrustat în portaltoi într-o tăietură unghiulară de aceeași dimensiuni ca și aceea a altoiului.

Inciziunea portaltoiului poate corespunde perfect cu tăietura altoiului, aplicând contra portaltoiului spatele altoiului și trăgând o siluetă după marginile acestuia cu lama briceagului de altoit. Numai rămâne în urmă decât să tăiem scoarța și lemnul spre a obține o deschidere după mărimea voită. Se leagă în urmă și se unge cu mastic.

3. *Altoirea în despicătură*. Altoiul posedând 2 sau 3 ochi, se taie la partea sa inferioară pe două fețe, aproape triunghiulare. Altoiul astfel preparat se fixează în despicătura portaltoiului. Se leagă și se unge cu mastic. Poate fi simplă sau dublă.

4. *Altoirea englezească*. Subiectul (portaltoiul) și altoiul trebuie să aibă aceeași grosime. Altoiul are 2—3 ochi. Fiecare se taie în plan oblic, așa ca scoarțele să corespundă. Spre a se fixa mai bine se face câte o limbă, ce se petrece una într'alta.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

DIN ROMÂNIA

Scrisori din București

Succesul naționaliștilor — Rezultatul alegerii dela colegiul I de Senat — Participarea României la expoziția dela Roma

București, 23 Februarie st. v. — Nici un candidat al partidului naționalist de sub conducerea d-lor N. Iorga și A. C. Cuza n'a reușit la actualele alegeri. Din această totală înfrângere s'ar părea, că ideea naționalistă a pierdut teren. Cu toate acestea, nu e așa.

Deși sub precedentul guvern liberal d. Nicolae Iorga isbutise să pătrundă în Cameră, ca ales al colegiului al doilea din Iași, de rândul acestei naționalistii candidând în vre-o douăzeci de localități și obținând pretutindeni un număr respectabil de voturi, au contribuit mult la popularizarea ideii. De reușit în împrejurările actuale, era greu să răușească vre-unul — deși se șoptise, că d. Iorga va fi sprijinit pe sub mână de guvern. Căderea sa la Iași dovedește însă, că acesta a fost numai un svon rătăcios.

Și era greu să răușească în actualele împrejurări vre-un candidat independent, fiind-că importanța ce s'a dat acestor alegeri de către cele trei partide politice de guvernământ, a făcut cu neputință să se exprime voturi din motive pur naționale.

Dar, deși n'a răușit nici un naționalist, totuși naționalistii au obținut o frumoasă izbândă: pretutindeni unde au candidat, au obținut mai multe voturi, de cât socialistii. Și această izbândă a bucurat pe toată lumea, de oarece ea deosebește un accentuat progres al spiritului naționalist în paguba spiritului internațional răspândit de agitatorii evrei ai sindicalismului anarhist.

*

Succesele mari, pe cari guvernul le-a obținut la alegerile pentru Cameră nu s'au menținut și la colegiul întâiu de Senat. La acest colegiu, din 60 de locuri, guvernul a obținut numai 30, opoziția 18, iar pentru 12 locuri s'a declarat balotaj. Guvernul crede, că la balotaj va câștiga toate aceste 12 locuri. Opoziția speră, că cel puțin șapte-opt vor fi ale ei.

Reprezentanții opoziției, cari au răușit la aceste alegeri sunt d-nii: Al. Djuvara, Toma Stelian, Mihail Orleanu, Take Protopopescu, Al. Radovici, N. Săveanu, Tufonescu, Mănescu, Al. Filipescu, liberali; și C. Disescu, N. Xenopol, Th. Emandy, Pavel Bratășanu, Gr. Constantinescu, Gh. Lascăr, Emil Teodoru, N. Economu și Străjescu.

Balotaje s'au declarat în județele: Botoșani, Dâmbovița, Romanși, R.-Sărat, Brăila, Putna, R.-Vâlcea, Vaslui, Gorj, Olt, Prahova și Argeș.

Rezultatul alegerii dela colegiul I de Senat era oarecum așteptat. Totdeauna acest colegiu — a cărui independență n'a putut fi înfrântă de nici un guvern — a rezervat guvernelor noastre surprize.

E și natural. Acest colegiu se alcătuiește din acei, cari au un venit funciar rural sau urban de cel puțin 2000 lei anual precum și: foștii și actualii președinți sau vice-președinți ai vre-uneia din cele două Adunări legislative; foștii și actualii senatori și deputați, cari au făcut parte din două legislaturi; generalii și colonelii și aceia, cari au un grad asimilat cu acela de general sau colonel; foștii și actualii miniștrii sau reprezentanți diplomatici ai țării; foștii și actualii membrii sau președinți de Curte, procurorii generali pe lângă curțile de Apel, președinții, membrii sau procurori la curtea de casație; Acei ce au diplomă de doctor sau licențiat în orice specialitate și cari vor fi exercitat profesiunea lor în timp de șase ani; membrii Academiei Române.

Voturile unanime ale unui asemenea colegiu nici un guvern nu le poate câștiga.

*

Guvernul român a hotărât să fim și noi reprezentați în mod oficial la expoziția internațională ce se deschide la 14 Martie la Roma, pentru celebrarea unei jumătăți de veac dela înfăptuirea unității italiene.

Foarte bine a făcut guvernul nostru că a luat această hotărâre. E păcat însă, că din pri-

cina tardivității ei, nu toate ramurile noastre de activitate vor putea fi reprezentate.

Noi suntem un popor mic și necunoscut, pe care răutatea mulților noștri dușmani ne-a calomniat în toate țările civilizate. De aceea, dacă neglijăm celelalte mijloace de propagandă, prin cari adevărata noastră valoare ar putea fi adusă la cunoștința străinătății, ar trebui să nu pierdem nici un prilej de a arăta la diferitele expoziții internaționale progresele de civilizație pe cari le-am realizat.

Dar, deși hotărârea aceasta s'a trimis atât de târziu, ziarele guvernamentale ne asigură că s'au luat cele mai urgente măsuri spre a se asigura o demnă participare a țării la secția arheologică din Termele Diocleziane. De-asemena s'a hotărât construirea unei mici case țărănești în incinta castelului St.-Angeli, unde, pe lângă colecțiile etnografice, se vor expune câteva specimene ale artei noastre religioase și câteva din tablourile marelui Grigorescu.

Nu ne îndoim că secțiunea românească, deși foarte restrânsă, va avea un succes desăvârșit dat fiind că organizarea ei se face sub auspiciile eminentului critic și finului cunoscător de artă, d. Titu Maiorescu, ministrul afacerilor străine și ale d-lui C. C. Arion, ministrul cultelor și instrucțiunii, comisar al guvernului fiind d. Nanu, ministrul țării la Roma, iar delegați savantul profesor universitar dr. Onciu și eruditul om de artă și cunoscător al mișcării noastre etnografice, d. Al. Tzigara-Samurcaș, directorul muzeului de artă națională.

Bucureșteanul.

O conferință despre România.

Profesorul Stoiser a ținut Duminecă la Societatea comercianților din Viena o conferință despre situația economică a României. Conferențiarul a arătat, că România este grânarul Austriei. Ea a făcut progrese enorme.

Poporul românesc e sobru și harnic. Profesorul Stoiser laudă apoi opera culturală a Carmen Sylvei și rolul jucat de regele Carol în cucerirea independenței țării.

Conferențiarul sfătuiește pe Nemți să caute să cunoască mai bine țara românească și pe locuitorii ei.

Conferința a fost însoțită de proiecțiuni în cari a arătat sate, orașe și fabrici din România.

Inundația unei mahalale.

Din cauza numeroaselor sloiuri mari cari s'au oprit în dreptul orașelului Isaccea, apele Dunării s'au revărsat inundând mahalaua cerchezească a orașului Isaccea.

Proprietarii caselor inundate le-au părăsit refugiindu-se în locuri mai înalte.

Pușini dintre locatari au putut să-și scape avutul.

S'au luat măsuri, ca ghiața să fie spartă spre a se putea retrage apele.

Dela Societatea Ortodoxă.

Duminecă 24 c., fiind „Duminea Ortodoxiei”, Societatea Ortodoxă-Națională a femeilor române își va serba patronul.

Serbarea va avea loc în biserica Silvestru din Capitală. Serviciul divin va fi oficiat de P. S. Arhiereul Theodosie Ploșteanu, Vicarul sfintei Mitropolii, iar răspunsurile vor fi date de corul bisericii.

După oficierea Sfintei Liturghii P. S. S. Părintele Vicar va ține o predică ocazională și va oficia un „Te-Deum” de mulțumire.

Parohiile din provincii vor sărbători patronul Societății după cum vor decide comitetele respective. În acest sens comitetul central a trimis o circulară.

Pentru Capitală sunt invitate să ia parte la această pioasă serbare toate comitetele parohiale și toți bunii Români, cari au convingerea că păstrarea credinței strămoșești și întărirea ei fac puterea patriei și a neamului românesc.

INFORMAȚIUNI

Arad, 9 Martie 1911.

De-ale noastre.

Procesul contra protopopului Lita. D. dr. Romul Boilă ne scrie: Astăzi s'a pertractat înaintea Tablei regești din Târgul-murășului, cazul criminal al părintelui protopop Iosif Lita. Cazul este următorul: Cu ocaziunea alegerilor dietali din anul trecut, protopopul numit a prezidat adunarea poporală, ținută cu scopul ca să-și rotească programul candidatului de deputat al partidului național român, care a fost subscrisul. Protopopul Lita, prezidentul adunării, a închis adunarea cu următoarele cuvinte: „Blăstămat să fie preotul, învățătorul, judele comunal și țărănul de român, care nu dă votul pe candidatului partidului național român“. Cortesind după această adunare solgăbirăul Jszlai prin cercul pretorial al Hususăului, i-ar fi spus afirmative preotul Gheorghe Tufan, că nu pot vota pe candidatului d-tale, pentru că mă tem, n'ai auzit ce a zis protopopul Lita la Sânceleni?

Pe baza acestor date s'a pornit proces criminal contra protopopului Lita pentru delict comis în contra exercitării libere a dreptului de vot dietal cuprins în alin. 2, §. 170, art. de lege XV. 1899.

Procesul s'a pertractat prima oară înaintea tribunalului dela Elisabetopol, care a constatat, că în cuvintele rostite de d. protopop, se cuprinde o amenințare cu o pedeapsă din cealaltă lume, prin care a voit să influențeze alegătorii ca să voteze cu subscrisul. La tribunal, subscrisul am fost apărător și înzadar m'am provocat la împrejurarea, că acuza din punct de vedere juridic și a dispozițiilor din §. citat este nebazată și înzadar am documentat, că izvorul procesului este prigonirea administrativă, administrația aceea, care cu 2-3 zile înainte a târit pe banca acuzaților pe cei 32 Sânceleni, tribunalul l'a pedepsit pe protopopul cu 8 zile temniță de stat, 40 coroane amendă în bani și la suspendarea pe un an a drepturilor politice. Am recurat eu subscrisul pentru achitarea protopopului și procurorul a recurat pentru înăsprirea pedepsei.

În urma acestor apelațiuni s'a ținut astăzi pertractarea apelatorică înaintea curții de apel din Târgul-Murășului.

Îndată după începutul pertractării procurorul și-a retras recursul. După ce s'a referat cauza mi-am ținut cuvântarea pentru motivarea recursului. Partea juridică a motivării mele a fost ascultată în pace de curtea de apel, iar când am vrut, ca să arat motivele politice din care s'a născut acest proces mi-s'a luat cuvântul.

Senatul s'a retras și reducând pedeapsa de închisoare la trei zile temniță de stat, în celelalte a aprobat sentința forului prim.

În contra acestei hotărâri am insinuat recurs de nulitate la curtea de casație.

Măsuri morale. Cum suntem informați, reprezentanța comunală din Micălaca la propunerea părintelui Morar a hotărât cu unanimitate închiderea birturilor în Dumineci și sărbători.

Dea Dumnezeu, ca și alte multe comune să facă tot așa!

Apel pentru înființarea unei școli. La apelul publicat în ziare pentru ajutor în favorul edificării unei școli noi românești în Coroeșteni—Vulcan a răspuns marele mecenat Vasile de Stroescu cu un ofert generos de 500 cor.

Primească marele nostru binefăcător și pe această cale cea mai profundă mulțumită și închinare!

Totodată rugăm cu tot respectul pe toți aceia cari au primit ori au cetit apelul nostru, să binevoiască a ne trimite răspunsul în timpul cel mai scurt, ca să ne putem da ștama de puterile ce ne stau la dispoziție pentru facerea planului și preliminarului de spese. Publicarea celorlalte oferte binevoitoare va urma în viitor. *Senatul școlastic.*

Necrolog. Aflăm cu părere de rău încetarea din viață, în ziua de 6 Martie n. a lui Traian Alexandru Kardos, teolog (anul al III-lea) din Ungvar.

Pentru concertul corului bisericesc din Budapesta s'au adaos și următoarele suprasolviri, cari au încurs ulterior: Vasile de Stroiescu 20 cor., Il. Sa Gheorghe Pop de Băsești 20 cor., Iosif Pușcariu 10 cor., dr. G. Dobrin adv. Lugoș 10 cor., Il. Sa d. Antoniu de Mocsonyi 20 cor., Il. Familie Mocsonyi de Căpâlnăș 20 cor. Au încurs ulterior 100 cor., cari împreună cu suma anterioară de 633.50 cor. face în total 733.50 coroane.

În numele corului bisericesc mulțumim din inimă marinimoșilor donatori. Dim. Birăușiu, președinte; Al. Vladulescu, secretar; C. Popescu, cassar.

„Transilvania“. Atragem atențiunea cetitorilor noștri asupra inseratului de astăzi al institutului de asigurare „Transilvania“.

Din patrie.

Scandalul unui ofițer. În comuna Fenlac s'a întâmplat alaltăieri un nemai pomenit scandal.

Locotenentul Béla Surányi încă de mult i-a făcut cunoștința d-șoarei Rozalia Rácz, azi învățătoare, în Fenlac. Din acel moment se amorează cu pasiune de fata ademenitoare, cu care se și logodise, dar de soție n'o putea lua, întâlnind o prea dărză opoziție la părinți. Mai târziu fata fu numită în postul de institutoare în Fenlac unde făcând cunoștința unui învățător, la cererea acestuia se învoi să-i fie soție și fixară și terminul nunții. A auzit despre aceasta locotenentul Surányi și grabnic îi telegrafiază fetei că-i face vizita. Fata se speriasse știindu-l om violent.

Eri a și sosit Surányi și a vizitat pe domnișoară. Nici n'a salutată-o în graba-i, ci îndată a început să-i reproșeze: „M'ai înșelat deși știi prea bine că te iubesc!“ Fata văzându-i ochii învăpăiați de dorul de răzbunare, speriată a luat-o la fugă spre casa preotului din vecinătate. Atâta i-a trebuit lui Surányi. Iritat intrase în locuința învățătoarei distrugând tot ce-i venia în cale. În decursul acestei întâmplări în repețite rânduri a chemat fata, dar ea nici habar n'avea să vină. În furia sa locotenentul slobozi mai multe gloanțe în mulțimea ce s'a adunat în jurul școlii. Luând cunoștința de ravagiile lui Surányi jandarmeria, l'a legat și transportat în arest preventiv la Arad.

Mutări în armata Austro-Ungară. Din Budapesta vine știrea, că din cercurile militare bine informate se asigură, că generalul Ludovik Gaudernak, comandantul corpului 12 din Sibiiu, va fi numit comandant al corpului din Budapesta. În locul lui Gaudernak va fi numit generalul Gartenstein.

Haverda condamnată. Procesul Mariei Haverda și tovarășilor ei acuzați pentru omor a ajuns a fi pertractat și la Curie.

Curia a aprobat sentința Curții cu jurați din Budapesta și astfel Haverda va face 12 ani, închisoare, iar tovarășii ei, unul 8 ani și altul 10 ani.

Milioane svărlite n'fum. Direcțiunea regnicolară centrală a monopolului de tutun a compus statistica diferitelor variațiuni de tutun consumate în anul 1910. Conform numerilor interesați din statistica anului trecut a trecut 29.011 kg. *tabak* (burnut) față cu cele 31.204 kg. consumate în 1901. Tutun de lulea a trecut 591,190.184 pachete în valoare de 47,857.927 cor. 65 fil. În 1909 au trecut 563,433.824 pachete.

Dintre diferitele țigări de foi s'au trecut din *regalitas*: 3,692.800 bucăți (în 1909: 3,448.400); *trabuco*: 30,686,300 buc. (în 1909: 28,081.288); *britanica*: 19,150.500 buc. (în 1909: 18,383.900); *Cuba*: 86,926.212 buc. (1909: 83,312.581); *rosita*: 8,238.300 buc. (1909: 7,670.500); *portorico*: 104,294.600 b. (1909: 94,486.853); etc. etc.

Total s'au fumat: 583,649.086 buc. față de 556,933.696 buc. ce s'au trecut în anul 1909. Prețul țigărilor de foi ce s'au consumat în anul 1910 face: 37,911.088 cor. 43 fil.

Din țigarete, *hölgy* e cea mai căutată. Au trecut: 803,958.250 (față de 769,283.600 din a. 1909); *drama* au trecut: 780,400.200 buc. (în

1909: 691,229.700); *magyar*: 266,544.900 buc. (în 1909: 255,289.400); etc. Total s'au fumat 2.247,664.114 bucăți, care sumă înseamnă Statului un venit de: 39,910.102 coroane.

Rezumând toate, monopolul tutunului a adus Statului în anul 1910 un venit de 144.750.137 cor. și 40 fil. Comparând această sumă oribilă cu cele 135,198.920 coroane 62 fil. din anul trecut, ajungem la constatarea tristă, că tutunul trece tot mai mult și amenință omenimea cu plaga a doua după alcool, — cu cea a nicotinelui.

Din străinătate.

Rusia amenințată de un război. Din Petersburg se anunță, că amiralul Scridlow, în cercul mai multor ofițeri a declarat, că Rusia este amenințată de pericolul unui războiu din partea Turciei. Austria agită Turcia contra Rusiei, întocmai ca Japonia pe China.

Nu mai încape nici o îndoială, că Turcia se prepară de războiu și Rusia ar trebui să-și întărească flota de pe Marea Neagra.

Rusia ar trebui să construiască cel puțin 6 Dreadnoughturi tip austriac, cari s'au dovedit a fi cele mai bune.

Din Serbia. Cu privire la noul statut de casă al familiei domnitoare din Serbia s'au ivit neînțelegeri între diferitele partide.

Drept aceea legiferarea lui a trebuit amânată. De curând s'a stilizat din nou statutul și acum e foarte probabil, că în decurs de o lună va putea ajunge înaintea Skupstinei.

Criza ministerială încă se află pe cale a se rezolva. Partidul radicalilor tineri nu se mai opune lui Stepanovics propus de radicalii bătrâni. La cazul însă, că Stepanovici va ridica prea mari pretențiuni, în locul lui va fi denumit generalul Putnik.

Jubileul flotei italiene. În Iulie a. c. se va serba jubileul flotei italiene. Cu acest prilej vor participa la serbări o escadră franceză, germană și engleză. Va asista și perechea regală.

Boala ministrului Sasonow. Ministrul de externe al Rusiei Sasonow zace greu bolnav. Noaptea trecută a petrecut-o în totală insomnie. Boala lui insuflă mari îngrijorări.

Incăerare între Francezi și soldați din colonii. La Villeneuve St. Georges s'a întâmplat o ciocnire între soldații din colonii și cetățeni.

Ciocnirea a început într-o cafenea și a continuat în stradă. Soldații au tras focuri de revolver, iar cetățenii s'au apărat cu cuțite. De ambele părți sunt mai mulți răniți.

Greva universitară din Petersburg. Ministrul instrucțiunii a refuzat să revie asupra provocărilor pronunțate contra mai multor profesori, cu toate că rectorul li-a declarat formal că numai printr-o asemenea măsură s'ar putea readuce pacea în Universitate. Guvernul a spus ministrul — are destule mijloace, spre a sili pe studenți să asiste la cursuri.

Premiul câștigat de aviatorul Renaux. Aviatorul Renaux, încercând raidul Paris-Pux de de Domé, a părăsit Meudon cu un pasager la 9 jum. d. și a descins ia 2.20 pe vârful muntelui Puy de Domé, câștigând astfel premiul de 100.000 lei.

Regele Spaniei urmărit de un anarhist. La Alcaza de San-Juan, cu puțin înainte de sosirea trenului regal, a fost arestat anarhistul Ventura Carbonell.

În închisoare, acesta a încercat să se sugrume cu o bucată de sârmă.

Scufundarea unui vas de transport al Turciei. Cu toate desmințirile oficiale, mai multe ziare din Constantinopol își mențin știrea că vaporul de transport „Mannara“, care fusese cumpărat din Germania, s'a scufundat pe când transporta trupe spre Arabia. Aceeaș soartă a avut-o și vaporul „Ertogrull“ care urma să transporte delegații Sultanului la Zeddo.

Ultime știri

Epilogul incendiului dela expoziția din Bruxelles. Guvernul englez reclamă dela Statul belgian suma de 12 și jum. milioane, pentru despăgubirea supușilor săi cari au suferit din cauza incendiului de la Expoziția universală.

Mai mulți alți reclamanți particulari au făcut poprire pe suma de 2 milioane destinată de guvern a fi distribuită celor păgubiți în acest incendiu.

Noul guvern francez și funcționarii căilor ferate. „Le Journal” află că directorii companiei de căi ferate nu sunt de acord cu guvernul Monis, care vrea să reîntregeze în funcțiunile lor pe impiegații de căi ferate concediați cu prilejul grevei generale.

Acest refuz pricinuește greutate guvernului care ar vrea să ajungă la o soluție pașnică a acestei chestiuni.

O fundație a regentului Bavariei. Cu prilejul aniversării a 90-a a nașterii sale, regentul Bavariei prințul Luitpold a făcut o fundație pentru un așezământ de gimnastică și sport, destinat tinerimei bavareze. În scrisoarea prin care aduce la cunoștința guvernului această decizie a sa, regentul arată cât de importantă este cultura fizică în viața unui popor. Intre altele, spune că și el datorește viața sa lungă și sănătatea sa faptului că în tinerețe a făcut gimnastică.

Conflictul ruso-chinez. Trimisul la Petersburg a fost rechemat de guvernul din China. Cauza revocării lui este ultimatul Rusiei către China, pe care nu l-a putut înlătura. În cercurile diplomatice se vorbește, că trimisul nici nu va fi înlocuit de-ocamdată de China.

Bursa din Paris contra Austro-Ungariei. Sindicatul agenților de schimb dela Bursă au avizat pe ministrul de externe că, dacă guvernul austro-ungar nu va satisface detentorilor de obligațiuni ai companiei regale ferate din Austria de jos se va opune la cotarea valorilor fie ale Austriei fie ale Ungariei.

Regele Nichita la Petersburg. Ziarele din Petersburg află că regele Nichita va veni la sfârșitul lunei Martie la Petersburg spre a face o vizită țarului.

Legenda Crippen. Casa ucigașului dr. Crippen stând fără proprietar decând l-au strangulat pe acesta pentru asasinarea soției sale în una din săptămânile trecute a ajuns să se vândă. A cumpărat-o o colegă de-a doamnei Crippen *Sandy Nab*, învingând orice prejudeții și superstițiuni ce sunt în asemenea cazuri legate de „casa blăstămată”. Acum după câteva săptămâni însă inteligenta *Sandy Nab*, surprinde lumea cu o poveste neînchipuită și oribilă despre zilele petrecute în acest palat fermecat. Iată-o: „Abia de câteva zile locuisem în casă, când a trebuit să îndur o spaimă groaznică. Scriam într-o noapte, în aceeași odaie unde fusese asasinată d-na Crippen. Deodată aud un sgomot surd, parcă a isbit cineva o mână de nisip în fereaștra la care ședeam. În aceeași clipă auzisem și o lovitură infundată în ușa, parc'ar fi aruncat cineva o saltea. Eram atentă. Acel sgomot straniu s'a repețit înaintea ușei. Steteam ca înlemnită și nici măcar mâna nu am fost în stare s'o mișc. După câteva momente penibile, cu sforțări supranaturale am învins frica ce mă stăpâna și ieșisem în coridorul întunecos. În bezna desăvârșită nu am văzut decât o pereche de ochi aprinși ațintiți asupra mea. Ca nebună alergai pe trepte'n jos, încuia poarta și mă dusei după un polițist. Abia aflai unul. Istorisindu-i într-o suflare cele petrecute, acesta veni cu mine. Sosind închidem iarăși poarta și ne grăbim acum doi în locuința de sus. Nimic. Obosiți deja de atâta căutare voiam să ne depărtăm, când dint'un șifoner auzim un vaiet înfiorător. Dulapul era închis cu cheie. Gardistul îl sparge și când îi dă ușa la o parte, sare o mână mare, neagră, alergând fără astâmpăr, ca o nebună jur împrejur

prin odaie. Deși ușa era deschisă în lături se izbea într'una de pereți, parc'ă pe-acolo vroia să scape. Dint'ro dată însă ca prin vrajă a dispărut, fără să știm unde.

Nu sunt superstițioase, am auzit însă de asemenea cazuri, când sufletele celor spânzurați se reîncarnează, luând corpul diferitelor animale. În aceia mână probabil sufletul lui Crippen s'a sălășluit încheie d-na *Sandy Nab*, povestea aceasta bizară, superstițioasă.

Istoria aceasta dovedește, că și sufletele cele mai emancipate au inconstiența teamă de puteri nevăzute.

Criza guvernamentală în Serbia. Candidatul cabinetului Pasici la ministrul de războiu generalul Stefanovici a comunicat regelui, că nu primește acest post.

Faptul acesta pune în mare încurcătură guvernul, mai ales, că cele două partide radicale, cari formează guvernul, nu se pot înțelege și candidatul unui partid nu place celuilalt. Se crede, că aceasta încurcătură răstoarnă guvernul, ba chiar azi după amiază circula zvonul, că guvernul și-a dat demisia.

Este foarte interesant, că în chestia numirii noului ministru de războiu și ofițerii mai tineri s'au pus în mișcare, și pretind ca noul ministru de războiu să fie unul din garda mai tânără a ofițerilor.

ECONOMIE.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

9 Martie 1911.

Prețul cerealelor după 100 kgr. a fost următorul

Grâu nou

De Tisa	— — — —	23'85—24'20
Din comitatul Albei	— — — —	23'20—24'—
De Pesta	— — — —	23'30—24'10
Bănățnesc	— — — —	23'20—23'35
De Bacica	— — — —	22'45—24'05
Secară de calitate I.	— — — —	16'20—16'30
Orzul de nutreț, calitate I.	— — — —	16'50—17'—
Ovăs de calitate I.	— — — —	17'60—18'—
Cucuruz	— — — —	11'50—11'90

Plaja grânelor din Aradul-Nou.

9 Martie 1911.

S'a vândut azi:

Grâu	800 mm.	10'40 — 10'65
Orz	"	7'40 — 7'50
Ovăs	"	7'50 — 7'60
Secară	"	7'— — 7'10
Cucuruz	300	"	4'70 — 4'80

Prețurile sunt socotite în coroane și după 50 kg

Redactor responsabil: **Atanasie Halmăgian.**

Mulțămită publică.

Gattaia, la 7 Martie 1911.

Petrecerea teatrală împreună cu joc din Gattaia a succes peste așteptare mai ales, că luându-se în conziderare scopul, pentru care s'a aranjat, a fost foarte cercetată.

S'a realizat un venit curat de 150 coroane, din care s'au dat școalei confesionale din loc 60 cor., iar 60 cor. s'au depus la banca „Ancora” pentru înființarea unei biblioteci populare sub egida „Astrei”, care numără în Gattaia 27 membrii ajutători și 2 fundatori, o dovadă despre însuflețirea bravilor gătaienți pentru tot ce-i românesc.

Restul de 30 cor., s'a depus tot la banca „Ancora” pentru crearea unui fond în scop de a crește meseriași Români.

Mulțumind și pe calea aceasta publicului sprijinitor precum și celor ce au binevoit a susprăsoli în speșanța că și în viitorul apropiat, atât gătaienții, cât și publicul nostru românesc se va purta tot cu aceeași bunăvoință atât față de banca noastră românească, cât și față de toate întreprinderile noastre, doresc dela bunul Dumnezeu bună înțelegere nu numai Românilor din Gattaia, ci întreg neamului românesc.

Pentru comitetul aranjator:
Simeon Popescu,
directorul băncii „Ancora”.

Aviz!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public din Caransebeș și jur, că mi-am deschis cancelaria advocațională în Caransebeș, strada Traian Doda Nr. 25. (Casa Stempel).

Cu stimă:

Dr. A. I. Morariu,
advocat.

AVIZ.

Subsemnata Direcțiune a »Asociațiunii de ajutorare reciprocă« din Timișoara — prin aceasta aduce la cunoștința Onoratului public cetitor, că din motive bazate a detras dela agentul *Nicolae Tulea* din Caransebeș atât plenipotența, cât și orice drept de a mai reprezenta Asociațiunea noastră, iar cu reprezentanța principală a încredințat pe domnul **George Donna, loc. în Caransebeș str. episcopescă Nr. 377.**

Toți acei On. P. cetitori cari au la inimă viitorul lor propriu și al familiei lor, se pot întoarce cu toată încrederea după ori-ce informații la primul nostru reprezentant din Bănat la domnul **George Donna, loc. în Caransebeș.**

Mai amintim, că, cercul de activitate al d-lui **George Donna** se estinde nu numai asupra părților bănățene, ci se estinde pe întreg teritoriul Asociațiunii, având și cel mai estins drept de control, precum și dreptul de a-și denumi reprezentanți ori unde, după buna sa chibzuință.

Rugând On. public cetitor să fie cu deosebită luare aminte la cele amintite, semnăm cu deosebită stimă:

Direcțiunea,
Asociațiunii de ajutorare reciprocă,
din Timișoara.

Un candidat de avocat

cu praxă află aplicare dela 1 Aprilie a. c. în cancelaria subscrișului.

Dr. LAURENȚIU POP
Advocat în Abrud.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Faur (ferar) român cu diplomă de potcovit, pricepe toate lucrurile ce se țin de un ferariu, caută loc la un Domeniu, sau în comună mare românească și în România. Adresa:

Zenovie Gudiu,
faur.
Csermő. (Arad megye).

„SĂTMĂREANA”,
instituit de credit și economii, societ. pe acții în Seini.

CONCURS.

Publicăm concurs pentru un post de **comptabil** dotat cu 1500 coroane salariu anual și 300 coroane rețut de cvartir la filiala noastră din Arded (Erdőd); mai de parte un post de **comptabil** cu salariu anual de 1500 coroane și cvartir în natură cu luminat și încălzit; eventual un post de **practicant** salarizat cu 1000 coroane anual, cvartir în natură cu luminat și încălzit la »SĂTMĂREANA«, instituit de credit și economii, societate pe acții în Seini.

Cvartirul comun al funcționarilor e în casa institutului.

Reflecții au să documenteze, că au absolvat cu maturitate o școală comercială superioară; că posedă limba română și maghiară în vorbire și scriere, eventual și cea germană; că reflecții la postul de comptabil din Arded are praxă îndestulătoare pentru a conduce de sine stătător comptabilitatea filialei; iar concurentul la postul de comptabil la centrală, că are praxă de 2 ani.

Funcționarii aleși au să-și ocupe posturile îndată după alegere, sau cel mult până în 1 Maiu a. c.

Recursele se vor înainta până în 25 Martie, Direcțiunii institutului de credit și economii »SĂSMĂREANA« în Seini (Szinérváralja).

Seini la 27 Februarie 1911.

Direcțiunea.

„IANER“ cremă neunsuroasă.

Cel mai nou produs higienic pentru curățirea părului și înfrumusețarea lui.

Înlătură petele galbene, bucele pricinuite de înfierbințeli, sgrăbunțe și alte necurățenii de piele. Crema aceasta ziua se poate folosi mult mai cu succes.



1 teglă 1 cor.

»IANER« pudră. E non plus ultra pudrei. Bună la baluri, saloane și de zilnic folos, care acopere încreșturile și e cu totul nestricăcioasă. În culorile: roza, albă și cremă. **1 cutie 1 cor.**

»IANER« săpun. **1 bucată 60 fileri.**

»IANER« pastă pentru dinți. **1 doză 1 cor.**

»IANER« apă pentru gură. Bună pentru dinții acorbușii și gingiile bureșii, contra mirosului greu de gură. **1 sticlă 1 cor. 1-60, jum. sticlă 80 fil.**

»IANER« esență pentru păr. Excelentă pentru înțurarea mătrefței și contra căderii părului. **1 sticlă, 1 cor. 30 fil.**

»IANER« pomadă pentru creșterea părului. **1 teglă 4 coroane.**

»IANER« vâpșeală pentru păr pentru a colora în negru, brunet, ori în blond părul sur și cărunț. Nereșita colorii e eschisă. La comandă se noteze că părul încăruntit în ce culoare să se vâpșească (negru, brunet). **Un carton 4 cor.**

»IANER« apă care face părul blond. Pentru a văpsi în timp scurt, în băl, aurii, părul blond, roșu, chiar și brunet ori negru. **1 sticlă 4 cor.**

Discretă și zilnică expediție cu poșta. — **Telefon 476.**

Pentru înconjurarea contrafacțiilor numai »Preparațiile lui Rudolf Ianer« ieșite din farmacia sa ca valoare și se pot căpăta la

Farmacia »Maria ajutorătoare« a lui **Rudolf Ianer, Temesvár, Gyárvaros Fő-ut 72.**

Birou de informații!!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministere și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac toffelul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III/19.

Cele mai noi suscepții ce

plăci pentru gramofon:

Hulló falevél

din »Ezigányszerelem« și din »Balkáni hercegnő«

se capătă la

Koch Dániel

Arad, str. Deák-Ferencz.

Vis-à-vis de hotelul »Crucea albă«.

Primesc ieftin și cu garanță repararea de mașini de îmblățit,

◀ chiar și de acelea, a căror cazan are lipsă de probă. ▶

Mihaiu Bănățeanu,
mașinist diplomat.

Arad, Strada Vendel nr. 5.

Mare asortiment de **ghete de bal** în culoarea aurului, din atlas albastru și trandafriu, din piele de lack și chevreaux

la **Weinberger János**

cel mai distins magazin de ghete.

ARAD, Andrassy-tér nr. 20.

25 (11)



Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public român din Arad și provincie, că am arangiat din nou atelierul meu cu cele mai

□ □ **moderne mașini și material** □ □
□ □ **privitor la această branșe,** □ □

precum execut cu diligență și pe lângă cele mai moderate prețuri: **decorații pentru cărți bisericești, albumuri pentru fotografi, note și gramatof, panglice la anumii funebre** și tot felul de lucrări atingătoare de această branșe.

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, sperând că mă vor cercetă și încuragiă cu comanda am rămas cu deosebită stimă:

::: IUSTIN ARDELEAN, compactor :::

ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poșta.

Măi Ioane!, de ce dracu ești tu așa roșu, ha!?

— Da, pentrucă beau vin, mă! — Da, de unde păcate bei tu vin, căci la noi doar' nu să face?... — Ho mă! da tu nu ști, căci dela **Benea**, din **Șiria**, că doar' când am beut la Aurel Sărac, hotelistul, din Văradvelence, cum îți mai lingeari buzele și ziceai, că te unge la inimă. Și el de acolo il aduce. — Da cum il trimite? — Da în vasele lui, mă, ce le dă împrumut, mă. — Bine!, da eu ce preț?, ha! — Da pe lângă rambursă: *rizling vechi cu 64 fil., rizling și rușe cu 56 fil., roșu cu 70 și 80 fil., de care vrei.* — D'apoi vinuri nui? — D'apoi și de-acele, mă!: *rizling cu 54 fil., rizling și rușe cu 52 fil., mustafer 50 fil.* Apoi mai are și un soi, mă!, de și fișpanul poate bea din el. Ce mă! D'apoi Ș... Ș... Șiller, abia il pot zice de dorul cum l'ași bea, și il dă numa cu 54 fil. litru. Na haia ha! — Apoi cât poate el trimite. — Vai tală! da dela 50 litru cât îți trebă, și cu vagonul încă. — Așă!? Atunci spune-mi și adresa să n'o uit? — Ho, ho! că mă uitai de carbenet, uesta e (o) 1 coroană litru, dar și plătește. Adresa e:

PETRU BENA, proprietar de vinuri.
ȘIRIA (Világos). — Arad megye.

::: Singurul institut de asigurare ardelean :::

„Trașsylvania”
Sibiu. Strada Cisnădiei 5. — Edificiile proprii.

recomandă

::: **Asigurări împotriva focului,** :::
 pentru **edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile,** etc., pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții, cum și

::: **Asigurări asupra vieții,** :::
 (pentru învățători și preoți români gr.-or. și gr.-cat. dela asezămintele confesionale cu avantajii deosebite), pe **cazul morții, și cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar,** :::
 :::: **asigurări pe spese de înmormântare,** ::::

Asigurări contra grindinei (de piatră)

Asigurări de accidente corporale, contra infrației (furt prin spargere),

Asigurări de pagube la apaducte,

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4.831,163-51
Capitale asigurate pe viață achitate	„	4.571,035-31
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1909	foc	„ 112,045,412-—
	viață	„ 10,847,132-—
Fonduri de întemelare și de rezervă	„	2.309,387-—

☛ Prospekte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice informații în birourile direcțiunii, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale. ☛

Persoane versate în acuziții, cari au legături bune, se primesc la serviciul institutului în condiții favorabile.

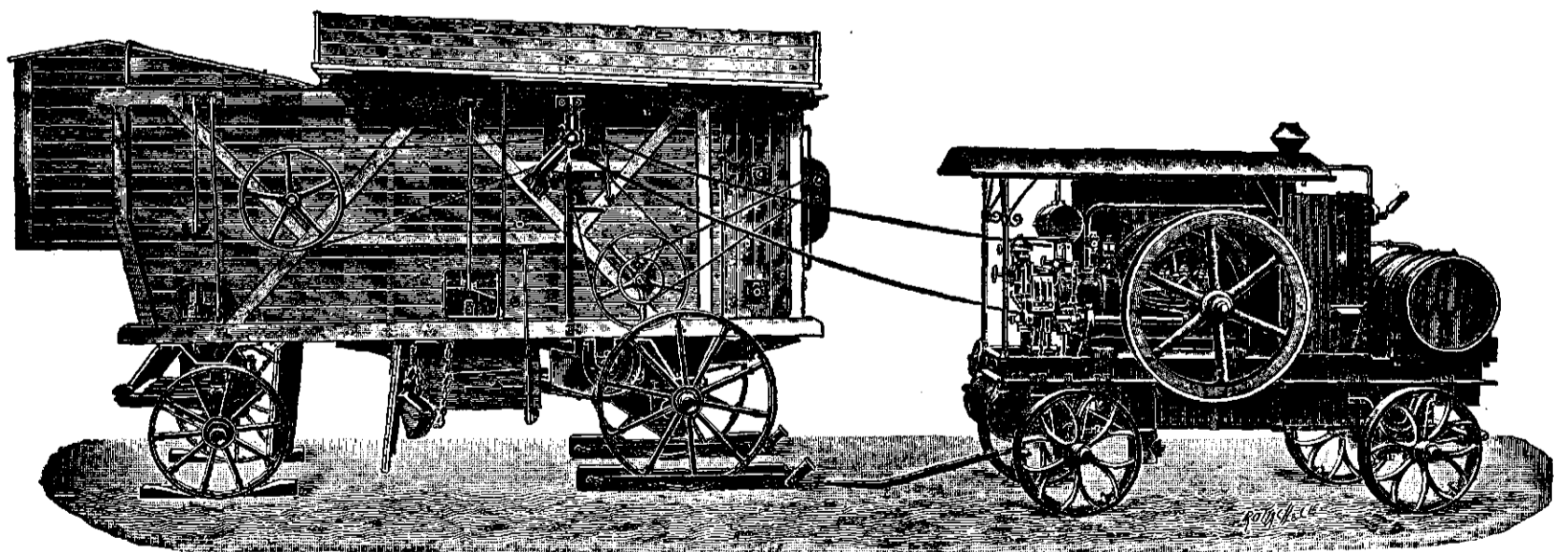
(59) 3

In atelierele de mașini alui **EUGEN NICOLA** din **BLAJ** (Balázsfalva)

se pregătesc cele mai bune pluguri și mașini economice. Se află în depozit totdeauna gata, cele mai renumite motoare de benzin, locomobile și garnituri pentru îmblătit

cu motor. Motoare de benzin stabile, motoare pentru gaz sugativ. Mori de măcinat, — cu un cuvânt tot felul de mașini economice. — Cea mai mare garanță.

Se vând cu prețuri moderate, și condițiuni de plată favorabile, în rate.



Pentru răspândirea motoarelor mele, primesc și schimb mașinele de vapor! Ceice doresc ași cumpăra ori și ce fel de mașini, să se adreseze la firma

Eugen Nicola atelier de mașini în **Blaj** (Balázsfalva).

Deslușiri și informațiuni se dau gratis!

Catalog franco și gratis!

(1) 4-10.

Sprîjiniți industria română!